

# JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Vétőképtelen személy által okozott kárért való felelősség**

Szerző:

**Supkáné dr. Peczyik Katalin**

Kiskőrös, 2024. május 25.

## I. Bevezetés

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) negyedik részében rögzíti a szerződésen kívüli károkozásért való felelősség tárgyában a károkozás általános tilalmát, mely rendelkezés szerint a törvény tiltja a jogellenes károkozást. A jogalkotó ezt követően a szerződésen kívüli károkozás általános szabályát deklarálja, ennek az általános felelősségi formának az érintőleges vizsgálata szükséges ahhoz, hogy a tanulmány témájául választott speciális felelősségi alakzat - a vétőképtelen személy által okozott kárért való felelősség - vizsgálható legyen.

A deliktuális kártérítés speciális alakzatai közül a vétőképtelen személy által okozott kár esetében a károkozó személyében rejlő speciális tulajdonság alapján emeli ki a jogalkotó ezt a felelősségi formát az általános felelősségi alakzat köréből.

A vétőképtelen személy által okozott kárért való felelősség mint speciális felelősségi alakzat témakörében a kártérítési felelősség funkcióinak, alapelveinek, az általános felelősségi tényállás alapvető jogintézményeinek vizsgálatát követően jutunk a vétőképesség mint a felelősség megállapításának feltétele vizsgálatához, a gondozó fogalmának értelmezéséhez, a vétőképtelen személy gondozójának felelősség alóli mentesülése szabályaihoz. A vétőképtelen személy által okozott kár megtérítése tárgykörében a méltányossági alapú kártérítés és a felróhatóan, a károkozó által előidézett vétőképtelenség is a tanulmány tárgykörébe tartozik.

A hatályos jogszabályi rendelkezések mellett a bírósági jogalkalmazás, jogformálás eseteire is kitérek, ezek bemutatásával kívánom szemléletessé tenni az elmélet gyakorlatban való érvényesülését.

## II. A polgári jogi felelősség rendszere a magyar jogban

### 1. A felelősségi jog rendszere a hatályos jogban

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben alkalmazott (továbbiakban r.Ptk.) kártérítés jogintézményeire vonatkozó szabályozás szerkezete eltér a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) rendszerétől. A r.Ptk. kötelmi jogról szóló IV. részének II. címe először a kártérítés általános szabályait határozta meg, majd pedig megállapította a felelősség egyes eseteit, ezt követően pedig a felelősség módját és a kártérítés mértékét. A Ptk. XXVII. címében elkülöníti a felelősség egyes eseteit. Az egyes sajátos felelősségi eseteket természetesen megelőzik a szerződésen kívüli kártérítés általános szabályai, továbbá a felelősség módjára és a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezések is. <sup>1</sup>

A felelősségi jogon belül aszerint tehetünk különbséget, hogy a kárt szerződésszegéssel okozták-e (ez esetben kontraktuális felelősségről van szó), avagy szerződésen kívül (ekkor a deliktuális felelősségi szabályok alkalmazandók). A Ptk. különválasztja a kontraktuális és a deliktuális felelősségi szabályokat. Míg a szerződésszegésért való felelősség esetén a Ptk. szakít a hatályos jog felróhatósági alapú rendszerével, addig a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség a Ptk. alapján továbbra is a károkozó felróhatóságán alapul. A Ptk. az általános szabályok között rögzíti a kártérítési norma tényállási elemeit. Ennek körében kimondja, hogy a törvény tiltja a jogellenes károkozást, azaz a kártérítés feltételeként megkívánt jogellenesség külön bizonyítása szükségtelen: a károkozás ténye önmagában bizonyítja a magatartás jogellenességét. Több felsőbb bírósági határozat mondja ki, hogy a károkért való felelősség szempontjából jogellenes minden olyan magatartás, amely károsodásra vezet, kivéve, ha a károkozó magatartás jogellenességét kizáró ok áll fenn. <sup>2</sup> A 2014. március 15. napjától hatályos Polgári törvénykönyv tehát a 6:518. §-ban elsőként rögzíti a kártérítési felelősség általános szabályaként a károkozás általános tilalmát.

A kontraktuális felelősség és a deliktuális felelősség viszonya a kártérítési jog egyik kulcskérdése. A világ jogrendszereiben e tekintetben alapvetően kétféle megközelítés ismeretes. Az egyik az ún. non-

---

<sup>1</sup> Wellmann György Polgári jog, Kötelmi jog, hvgorac

<sup>2</sup> A Polgári törvénykönyv magyarázatokkal, Vékás Lajos, Complex Kiadó Kft. Budapest, 2013

cumul, avagy a kumulálási tilalom, amely szerint ha a felek között szerződés van, akkor a felek csak a kontraktuális felelősség (szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség) szabályai szerint érvényesíthetnek egymással szemben kártérítési igényt, deliktuális alapon nem, még akkor sem, ha a károkozás illeszkedik egyébként valamilyen deliktuális felelősségi tényálláshoz (dualista elmélet). A másik megközelítés a károsult szabad választása, mely szerint a károsult szerződő partnere szerződésszegése esetén szabadon választhat, hogy kártérítési igényét kontraktuális vagy deliktuális, esetleg párhuzamosan mindkettő alapon érvényesíti (monista elmélet).

A korábbi Ptk. alapján nem volt egyértelmű, hogy ha a felek szerződést kötöttek és a kötelezett a szerződést megszegte, a jogosult szabadon választhatott-e a szerződésszegésért való felelősség, illetve a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai között. A korábbi Ptk.-ban nem volt olyan norma, amely tiltotta volna ezt, a bíróságok általában lehetővé tették a deliktuális igényérvényesítést szerződő partnerek között is azokban az esetekben, amikor a deliktuális felelősségi alakzat kedvezőbb volt a károsult számára.

Az új Ptk. megszüntette ezt a bizonytalanságot, a jogalkotó a non-cumul elvét (kumulálási, avagy párhuzamos igényérvényesítési tilalom) tette magáévá, a Ptk. 6:145.§ kifejezetten és egyértelműen kimondja, hogy „a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza”.

A non-cumul törvényben rögzített elve a privát autonómia és a szerződéses szabadság védelmét juttatja kifejezésre. A felek jogviszonyának egyetlen és kizárólagos forrása a szerződés és ugyanez igaz a kártérítési igényekre is.<sup>3</sup> A kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan vállalt szerződéses kötelezettség megszegése alapozza meg. Ez az elem hiányzik a deliktuális kárfelelősségnél, annak megítélésénél, hogy milyen kárfelelősségi szabályok szerint felel a károkozó, azt kell elsősorban tisztázni, hogy van-e a felek között jogviszony és amennyiben igen, milyen jogviszony van a felek között. Minden esetben be kell tehát minősíteni az adott károkozást, szerződésszegésből ered vagy

---

<sup>3</sup> Kártérítési jog, Fuglinszky Ádám, hvgorac 2015

pedig kívül esik a szerződés körén, célján. A jogalkalmazó számára ez komoly értelmező munkát igényel.

A Ptk. Hatodik könyvének XXVI. címében rögzíti a károkozás általános tilalmát illetőleg a 6:519.§ deklarálja a deliktuális felelősség általános szabályát. A deliktuális felelősség általános szabálya olyan esetekben alkalmazható, amikor a tényállás nem vonható valamelyik egyedileg szabályozott speciális kártérítési felelősségi alakzat törvényi tényállása alá. A Ptk. 6:519.§-a valamennyi szerződésen kívüli károkozó magatartásra irányadó.

A Hatodik könyv XXVII. címe az egyes különös felelősségi alakzatokat tartalmazza, az egyes típus-tényállásokra az általános felelősségi szabályoktól eltérő követelményeket állapít meg. Az általános felelősségi szabályoktól való eltérés indoka a károkozó magatartás veszélyessége vagy a felelősség alanyának eltérő megítélése. A különös felelősségi alakzatok között szabályozza a törvénykönyv a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősséget, a más személy által okozott kárért való felelősséget, a vétőképtelen személy által okozott kárért való felelősséget, a közhatalom gyakorlásával járó károkozásért való felelősséget, a termékfelelősséget és az állatok által okozott károkért való felelősséget.

## ***2. A kártérítési jog funkciói, alapelvei***

### ***2.1. A reparáció és a prevenció***

A reparáció és a prevenció a kártérítési jog alapvető célkitűzései. Abban azonban már lehet vita, hogy melyik funkciónak tulajdonítunk elsődleges jelentőséget. A prevenció mint a károkozó magatartástól való visszatartó erő lehet generális és speciális prevenció. A generális prevenció a károkozót visszatartja attól, hogy kárt okozzon. A speciális prevenció azonban alkalmas arra, hogy a hasonló helyzetben levő potenciális károkozókat visszatartsa a károkozástól. A reparáció azonban - a kártérítés másik funkciója - annak érvényre juttatása, hogy a felelősség szankciója rendszerint a teljes kár megtérítése.

Menyhárd Attila álláspontja szerint a prevenció mint a megelőzés eszköze a modern gazdasági döntések meghozatala során nem több kalkulálható költségtényezőnél, vagyis álláspontja szerint a profitorientált gazdálkodó szervezetek számára a felelősség nem morális kérdés, hanem a kockázatok felmérésén alapuló, költség-haszon elemzést feltételező üzleti döntés. „Ha a károkozással járó felelősség kockázata olcsóbb, mint a károkozás elkerülése, a szervezet szempontjából a károkozás melletti döntés és az ezzel elérhető nagyobb haszon választása a racionális magatartás.”<sup>4</sup>

A kártérítésnek nincs megfelelő visszatartó hatása, ha a károkozó magatartással megszerezhető vagyoni előny összege a károsultak alacsony perlési hajlandósága vagy az alacsony kárösszeg miatt, vagy bármi más okból magasabb, mint az okozott kár és az így fizetendő kártérítés.<sup>5</sup>

Dr. Szalai Ákos közgazdász joggazdaságtani elemzése szerint a prevenciót globálisan, osztársadalmi szempontból kell értelmezni. A prevenció a közgazdász megközelítéséből azt jelenti, hogy azt kell vizsgálni joggazdaságtani szempontból, hogy a kártérítés jogintézményei a jövőben hogyan hatnak az emberek magatartására, tevékenységükre. A joggazdaságtani megközelítés arra keresi a választ, hogy milyen ösztönzők hatnak a tekintetben, hogy a károkozó a kárt megelőzze, vagy elkerülje. A joggazdaságtani elmélet arra keresi a választ, hogy mi ösztönöz elővigyázatosságra. A kártérítés preventív funkciója ugyanis befolyásolja a káresemények számát. A közgazdaságtani értelmezés ún. balesetekről tesz említést, mely balesetek olyan a károkozó szempontjából nem szándékos magatartások, melyek a kártérítés esetleges kockázatát jelenthetik. Azt kell vizsgálni, hogy a személyek által tett elővigyázatossági lépések hogyan csökkenthetik, előzhetik meg a baleseteket, vagyis a károkozó cselekményeknek a számát, esélyét. Dr. Szalai Ákos közgazdász joggazdaságtani elmélete szerint a károkozó személyek, így a természetes személyek és a jogi személyek is a kockázathoz való viszonyulások alapján lehetnek kockázatsemlegesek, illetve kockázatkerülők is. Megállapítható mindenképpen, hogy minél nagyobb elővigyázatosságra ösztönöz a felelősségi rendszer, annál kevesebb ún. balesettel, károkozó magatartással találkozhatunk. A közgazdaságtan tehát döntően a prevencióval foglalkozik, az elővigyázatossági lépéseket elemzi. Vizsgálja azt is, hogy a biztosítási rendszer jellemzői hogyan hatnak az elővigyázatosságra. A joggazdaságtani megközelítés

---

<sup>4</sup> Menyhárd Attila: Kártérítés, prevenció és jogalap nélküli gazdagodás, Pázmány Press, 2014.

<sup>5</sup> Szalai Ákos: A deliktuális felelősség preventív hatása és a bizonyítási teher, Állam- és jogtudomány, 2013/1-2.

szerint beszélhetünk vétkességi alapú felelősségről illetőleg objektív felelősségről. A vétkességi alapú felelősség esetében ún. elvárás alapú ösztönzés van. Azt kell vizsgálni, hogy az adott személy egy felelősségi tényállásban teljesíti-e a jogrendszer által feléje támasztott elvárást, vagyis az elvart elővigyázatosságot kell vizsgálni. Objektív felelősségnél költségalapú ösztönző hatásával kell számolni. Az a befolyásoló tényező, hogy mennyi költséget éri meg bevállalni elővigyázatossági lépések teljesítésére ahhoz mérten, hogy milyen összegű kártérítéssel lehet esetlegesen számolni. E tekintetben a joggazdaságtani megközelítés szerint az objektív felelősség esetében kiemelt jelentősége van a bíróság által megállapított kártérítési összegnek, ennek ismeretében mérlegeli a gazdaság szereplője, az esetleges károkozó, hogy számára magasabb összegű elővigyázatossági lépések, avagy a kártérítés megfizetése az előnyösebb, vagyis hogy melyik éri meg számára inkább.<sup>6</sup>

A kontraktuális felelősség kapcsán a prevenció joggazdaságtani megközelítése mellett illetve azzal összefüggésben is meg kell említeni a kártérítés kockázatelosztó funkcióját. A Ptk. legfontosabb újítása a kontraktuális felelősség felróhatóságtól való elszakítása és objektív alagra helyezése. Abból kell kiindulni, hogy valamely gazdasági tevékenység üzletszerű folytatása szükségszerűen kockázatvállalást jelent és az esetleges konfliktus feloldása nem a magatartás utólagos értékelésével, hanem a tevékenységgel együtt járó kockázat telepítése útján célszerű. A magánjogi szerződéseknél a szerződészegés kárkövetkezményeinek telepítése jellemző, ez jelenti a kockázatelosztást, és a kontraktuális felelősségre így nem egy egyéni hiba szankcionálása jellemző.

Marton Géza felhívja a figyelmet a kártérítés elégtétel funkciójára is. Marton Géza álláspontja szerint a kártérítés ténye már eleve magában hordozza a represszív elemet, hiszen minden hátrányos jogkövetkezmény, szankció represszív.<sup>7</sup> Az új Ptk.-ban a nemvagyoni kártérítés intézményét a sérelemdíj váltotta fel, amely a jogalkotó kifejezett állásfoglalása alapján is felfogható magánbüntetésként is. Kétségtelen, hogy a sérelemdíj mint a személyiségi jogi jogsértés szankciója az elégtétel funkcióját is hordozza. Maga a Ptk. indokolása is rögzíti, hogy a sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja és egyben magánjogi büntetése.

---

<sup>6</sup> Dr. Szalai Ákos, A kártérítés joggazdaságtana, Kártérítési szakjogász képzés 2021.

<sup>7</sup> Marton Géza: A polgári jogi felelősség, Budapest, 1992.



A kártérítési jog célkitűzései nem pusztán elméleti jellegű problémákat vetnek fel, gyakorlati kihatásai is vannak az egyes funkciók kollíziójának. Adott jogesetben az, hogy a károsult részese-e kártérítésben vagy sem a kérdés azon múlhat, hogy a reparáció vagy a prevenció szempontját tekintjük-e elsődlegesnek. Példaként az ún. hipotetikus okozatosságot említhetjük, vagyis azt a helyzetet, amikor a kár bekövetkezéséhez vezető okfolyamat a jogellenes felróható magatartás következtében megindul ugyan, de a kár végül egy másik ok miatt következik be. Példaként említhetjük, amikor a megmérgezett állatok istállója leégett és végül az állatok az istállótűzben lelték halálukat, nem pedig a mérgezés miatt múltak ki, vagyis az állatok a mérgezésben pusztultak el ugyan, de a másnap kitört istállótűzben amúgy is a lángok martalékká váltak volna. A kérdés tehát az, hogy jár-e kártérítés a károsultnak. Ha a reparáció szemszögéből vizsgáljuk a kérdést, akkor a válasz nemleges, hiszen a reparáció azt jelenti, hogy hozzuk a károsultat olyan helyzetbe, mint amilyenben a károkozó magatartás nélkül, vagyis az állatok megmérgezése nélkül lenne. Amennyiben ezt vesszük figyelembe, úgy az állatok a mérgezés hiányában is elpusztultak volna, vagyis nem jár kártérítés a károsultnak. A prevenció azonban mindenképpen a károkozó kártérítésre kötelezését indokolja, hiszen mindenképpen társadalmilag elítélendő volt magatartása. Amennyiben a hátrányos jogkövetkezmény elmaradna, úgy sem a konkrét károkozót, sem pedig a többi érintettet nem ösztönöznék ez arra, hogy az ilyen típusú károkozást elkerüljék.<sup>8</sup>

## 2.2. A teljes kártérítés elve

A teljes kártérítés elvének megfelelően a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, mint amilyenben a károkozó magatartás nélkül lenne. Ahogy Marton fogalmaz: helyre kell ütni a károsult vagyonában beálló csorbát, a kártérítési kötelelem tartalma szükségképpen a helyreállításban, terjedelme a kár terjedelmében van.<sup>9</sup> A régi Ptk. alkalmazásának idején a kártérítési jog átfogta a nem vagyoni károkat is, a teljes kártérítés elve pedig kiterjedt a nem vagyoni károkra is, ha azok személyiségi jogsértés folytán következtek be. A Ptk. hatálybalépésével azonban a nem vagyoni hátrány ellentételezését már nem a kártérítés, hanem a sérelemdíj valósítja meg, így a teljes kártérítés fogalmi körét az új Ptk. megoldásához igazítva csak a vagyoni károkra kell szorítanunk.<sup>10</sup>

---

<sup>8</sup> Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből, Budapest 1932., Meszlényi Artúr: Kártérítés terjedelme, Budapest, 1932.

<sup>9</sup> Marton, 1941.

<sup>10</sup> Dezső Gyula: Kártérítés módjai, Budapest, 1932.

A teljes kártérítés elve kétoldalú követelményt támaszt, nem csak azt jelenti tehát, hogy a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, mintha a kár be sem következett volna, hanem a másik oldalról azt is jelenti, hogy annak sincsen helye, hogy a károsult a kártérítés által gazdagodjon, hogy a kár elszenvedése folytán olyan anyagi helyzetbe kerüljön, ami által gazdagodott. A kártérítés tehát a károsult számára nem lehet nyereség forrása.

Abban az esetben, hogyha a kártérítéshez filozófiai oldalról közelítünk, akkor azt mondhatjuk, hogy a teljes kártérítés megvalósulása a gyakorlatban szinte elérhetetlen, végrehajthatatlan. Az ember térhez és időhöz kötöttségében rejlik ennek indoka. Az idő kerekét nem lehet visszafordítani, megtörtént eseményt nem lehet meg nem történté tenni. Ez az indoka annak, hogy csak abban az esetben hozható a károsult olyan helyzetbe, mintha a károkozás meg sem történt volna, hogyha a károkozás utáni kártérítés helyettesíthető dolgok pótlására korlátozódik. Személyi károk esetén nem lehet meg nem történté tenni az eseményeket. Dologi károk esetében is igaz a nem helyettesíthető dolgokra az, hogy bár esetlegesen megtérül a károsultnak a dologban bekövetkezett értékcsökkenés, a dolog azonban még sem lesz már olyan mint az a károkozás előtt volt. Dezső Gyula leszögezi, hogy a pénzbeli és a helyettesíthető dologbeli károkat aránylag könnyebben lehet pótolni, a nem helyettesíthető dolgokban okozott károkat azonban csak igen nehezen, az emberi testben, lélekben, eszmei javakban bekövetkezett sérelmeket pedig egyáltalán nem, a pénzbeli ekvivalens pedig csak többé kevésbé megközelíti, de soha el nem éri a természetbeni kárpótlást. A teljes kártérítés elve a kiszámíthatóságot és a jogbiztonságot is szolgálja, mert mindenki számol ezzel, aki elszenvedti a kárt az is, és az is, aki a kárt okozza. Így valósítja meg ez a hatékony generális prevenció.<sup>11</sup>

### 2.3. *A kárnszerzés tilalma*

A teljes kártérítés elve alapján a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, amilyenben a károkozó magatartás nélkül lenne. Azt is jelenti ez azonban, hogy olyan helyzetbe, mint amilyen helyzetben volt, de nem kedvezőbb helyzetbe. Meg kell akadályozni azt, hogy a károkozással összefüggésben a károsult jogalap nélkül gazdagodjék, vagy előnyösebb helyzetbe kerüljön annál, mint amilyenben a károkozást megelőzően volt, ezért a károkozással ok-okozati összefüggésben jelentkező előnyöket,

---

<sup>11</sup> Eörsi, 1961. és Jobbágyi, 2004.

vagyongyarapodást le kell vonni. Az új Ptk. 6:522. § (3) bekezdése rögzíti is, hogy a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével, kivéve ha ez az eset körülményeire tekintettel nem indokolt.

#### 2.4. *Individualitás*

Az individualitás elve azt jelenti, hogy mindig a konkrét károkozó magatartást kell értékelni és csak az általa elszenvedett kárt kell megtéríteni. A kár egyik elemeként jelentkező elmaradt haszon esetében az elv érvényesülése a gyakorlatban nehezen értelmezhető amiatt, hogy az ilyen típusú kárelemről sosem derül ki, hogy mi történt volna, ha a károkozás elmarad, ilyen esetben tehát arról sem beszélhetünk, hogy a károsult konkrét kárát téríti meg a károkozó.

Az individualitás elve vonatkozásában vizsgálnunk kell az ún. általános kártérítést is, ahol szintén el kell tekintenünk a konkrét károsult konkrét kárának megtérítésétől, mivel az általános kártérítés jogintézménye esetében egyértelműen a kár becsléséről van szó amiatt, hogy a kár összegszerű, egyértelmű bizonyítása nem lehetséges.

#### 2.5. *Szabad rendelkezés a kártérítési összeg fölött*

A szabad rendelkezés joga jogszabályi szinten a Polgári Törvénykönyvben nem fogalmazódik meg. Nehezen ellenőrizhető elvárás az, hogy az adott kártérítési összeget a károsult mire fordítja. Az a jogirodalmi álláspont látszik körvonalazódni, hogy az ún. dologi, tiszta vagyoni károk esetében a károsult szabadon megválaszthatja, hogy mire költi a kártérítési összeget. Ilyen értelemben nem köteles az összetört gépkocsit megjavíttatni, a házat újjraépíteni stb. A károsult személyében okozott károk esetében azonban a károsult csak felépülésére, többletköltségei fedezésére fordíthatja az e címen megítélt összeget. Amennyiben gyógytornász, masszőr illetve egyéb egészségjavító szolgáltatást nem vesz igénybe a kártérítéstől függetlenül, úgy az akár a kárenyhítési kötelezettség megszegésének is tekinthető. Tény azonban az is, hogy a valóságban ez gyakorlatilag ellenőrizhetetlen és kikényszeríteni sem lehet.<sup>12</sup>

---

<sup>12</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, 2015.

## 2.6. Méltányosság

További kérdésként merül föl, hogy lehet-e, szabad-e szociális szempontokat érvényesíteni a kártérítési jogban. Figyelembe lehet-e venni a károkozó illetve a károsult vagyoni helyzetét a felelősség illetve a megtérítendő kár meghatározásakor. Amennyiben a reparáció elvét alkalmazza a jogrendszer, úgy erre nemleges a válasz. A gyakorlatban előfordulhat az is, hogy a kártérítés nagyobb hátránnyal jár a károkozónak, mint amennyi hasznot hajt a károsultnak. Bizonyos esetekben előfordulhat az is, hogy egy gazdasági alanyt tönkre tenne a megfizetendő kártérítési összeg, míg a kárt elszenvedett erősebb fél vagyoni megrendülés nélkül elbírja a terhet.<sup>13</sup> Fuglinszky Ádám álláspontja szerint a méltányosságot a kiszámíthatóság és a jogbiztonság védelme érdekében csak igen szűk körben, rendkívül indokolt esetben szabad alkalmazni, e tekintetben a visszafogott bírói gyakorlat a követendő. Végképp nincs keresnivalója a méltányossági alapú kártérítésnek a szerződési jogban, mivel a szerződés a felek kölcsönös megállapodásán alapul, kockázatelosztás érvényesül.

A sérelemdíj összegének meghatározásakor azonban elkerülhetetlen az érintettek szociális körülményeinek meghatározása. A sérelemdíj valójában az immateriális érdeksérelem kiegyensúlyozása, ezentúl pedig a sérelemdíj úgy is érvényesül, mint magánbüntetés. A károkozó oldalán az elégtétel megvalósulásához egy nehezebb sorban élő károkozó esetén egy kisebb összeg is elegendő lehet, míg vagyonosabb károkozó esetén nyilván egy magasabb összegű sérelemdíjat él meg elégtételadásként.

### **3. Az általános felelősségi tényállás és a felróhatóság mint a deliktuális kárfelelősség alapja**

*Ptk. 6:579.§ /A felelősség általános szabálya/*

*“Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentese a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.”*

---

<sup>13</sup> Marton, 1992.

A 6:519. § a deliktuális felelősség generálklauzúljája és a kártérítési igény jogalapja minden olyan esetben, amikor a károkozás nem tartozik más, speciális felelősségi alakzat tárgyi hatálya alá, illetve ha szóba is jön valamely speciális alakzat alkalmazása, annak egy vagy több speciális tényálláseleme a konkrét esetben nem áll fenn, hiányzik. Az általános felelősségi tényállás elemei a károkozó magatartás, a kár, a jogellenesség, az okozati összefüggés a károkozó magatartás és a kár között, valamint a felróhatóság. A jogellenesség és a felróhatóság vélelmezett, de a károkozó bármelyik vélelmet megdöntheti ha bizonyítja, hogy a károkozás nem volt jogellenes vagy magatartása nem volt felróható.

A felelősség feltétele a vétőképeség is annak ellenére, hogy az a tényállásban kifejezetten nem szerepel. A vétőképeség a felróhatóság előkérdése, ha a károkozó vétőképtelen, akkor nem is vizsgálható, hogy felróhatóan okozta-e a kárt vagy sem.<sup>14</sup> A 6:519.§ sem a megtérítendő kár típusai, sem a károsultak személye vonatkozásában nem tartalmaz semmilyen, a felelősség körét, terjedelmét szűkítő szabályt, vagyis elvileg a bárkinek okozott bármilyen kárt meg kell téríteni. Éppen ezért az ésszerűtlen és a valóságtól elrugaskodott kártérítési igények kiszűrésére elsősorban az okozatosság vizsgálata hivatott.

A deliktuális felelősség megállapításának szükségszerű tényállási elemei közül elsőként a *károkozó magatartást* vizsgáljuk. A károkozó magatartás szükségszerűen más alanyi jogát sérti. A károkozó magatartás megvalósulhat tevőleges magatartással és mulasztással egyaránt. A mulasztás több pusztánemtevésnél. A felelősség jogi szempontból közömbös passzivitás és a mulasztás között az a különbség, hogy a mulasztó az erre irányuló kötelezettsége ellenére nem cselekszik, nem fejt ki azt a magatartást, amelyre köteles volna.<sup>15</sup> A mulasztás mint károkozó magatartás felróhatósággal való viszonya tekintetében vizsgálni kell azt is, hogy terhelte-e valamilyen cselekvési kötelezettség a mulasztót az általános társadalmi elvárások alapján vagy sem. A bíróságnak mérlegelnie kell, hogy a károkozótól elvárható volt-e, hogy cselekedjék, elvárható volt-e tőle az, hogy tevőleges magatartásával megelőzze, megakadályozza a kár bekövetkezését. A vétőképtelen személy

---

<sup>14</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, 2015. hvgorac

<sup>15</sup> Harmathy Attila, in: Wellmann György: Az új Ptk. magyarázata VI. hvgorac, Budapest, 2013.

gondozójának felügyeleti kötelezettsége körében is azt vizsgálja a bíróság, hogy a gondozó felügyeleti kötelezettségét felróhatóan elmulasztotta-e avagy sem.

A mulasztással okozott károk esetén nem szükséges, hogy a jogszabály konkrét cselekvési kötelezettséget írjon elő, melynek a károkozó nem tesz eleget. Amennyiben megvolt a cselekvési lehetőség, amely a kár elhárítása érdekében szükséges és eredményes lett volna, a mulasztás jogellenes magatartásnak minősül. A mulasztás jogellenességének megállapítása során nem azon van a hangsúly, hogy a konkrét jogszabály vagy akár a felek szerződése cselekvési kötelezettséget írjon elő, hanem az bír kiemelt jelentőséggel, hogy valamely, egyébként ésszerűen felismerhető és elvégezhető cselekvés alkalmas lett volna-e a károsodás megelőzésére.<sup>16</sup> Ezt az álláspontot támasztja alá egy eseti döntés, melynek tényállása szerint a kollégium udvarán pihenő diákokra vastag, korhadt faágak estek. A bíróság álláspontja szerint az ingatlan tulajdonosa felel a fa lehullott ágai által okozott kárért, ha karbantartási kötelezettségének elmulasztása megállapítható.

A felelősség objektív előfeltételeként vizsgálendő a károkozó magatartás jogellenessége is. A jogalkotó a Ptk. 6:518.§-ban jogszabályi szintre emelte, egyértelművé tette, hogy minden károkozás jogellenes. A jogellenesség azonban nem jelenti minden esetben konkrét jogszabály megsértését, a jogellenes magatartás általában más személy alanyi jogait sérti, így sérthet személyhez fűződő jogokat, például az élet testi épséghez való jogot, illetve sérthet vagyoni jogot is, például tulajdonjogot. A jogellenesség külön bizonyítása tehát a károkozás általános tilalmára tekintettel szükségtelen, a károkozás ténye önmagában bizonyítja a magatartás jogellenességét. A károkozás általános tilalma, a *neminem laedere* elve alól kivételt a Ptk. négy esetben szabályoz. E szerint a károkozás jogellenességét négy körülmény zárhatja ki: a károsult beleegyezése a károkozásba, a jogos védelem, a szükséghelyzet valamint a jogszabály által megengedett magatartás.

Lényeges tényállási eleme a felelősség megállapításának a *kár* fogalma is. A kár legáltalánosabb értelemben minden olyan hátrány, amely valakit valamely károsító esemény folytán vagyonában ér. A régi Ptk.-val ellentétben a hatályos Ptk. fogalma szerint a kár kizárólag vagyoni hátrány. Amennyiben nem vagyoni hátrányról beszélünk, akkor a sérelemdíj kerül szóba, mint a Ptk. új

---

<sup>16</sup> Fézer Tamás: A kártérítési felelősség általános alakzata, Budapest, 2010.

jogintézménye. A teljes kártérítés elve alapján a károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni, vagyis olyan helyzetbe kell hoznia a károkozónak a károsultat, mintha a károkozás meg sem történt volna. Ily módon mindhárom ún. kárelem megtérítése indokolt. A felmerült kár (*damnum emergens*) a károsult vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés, az az érték, amelytől a károsult valamely dolog elpusztulása, sérülése, megrongálódása miatt eszik. A kárfogalom másik eleme az elmaradt vagyoni előny (*lucrum cessans*), ez pedig az az érték, amellyel a károsult vagyona gyarapodott volna amennyiben a károkozó magatartás elmarad. Ez a gyakorlatban tipikusan az elmaradt munkabér, jövedelemkiesés, gazdálkodó szervezet nyereségének elmaradása. A kárfogalom harmadik eleme a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek kategóriája, ezek általában olyan költségek, amelyek nem közvetlenül a károsító magatartás következményei, hanem a károsító magatartás hatására a károsult vagy egyéb személy elhatározása kapcsán merülnek fel. Ilyen költségek lehetnek például a gyógyszerköltségek, az ápolási, gondozási költségek.

A jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv a felelősség általános szabályát a régi Ptk.-val lényegében azonos módon deklarálja. A *felróhatóság* meghatározására az elvárható magatartás elve keretében kerül sor a bevezető rendelkezésekben. A felróhatóságon nyugvó felelősségi generálklauzúla csupán a deliktuális felelősség körében marad meg. A felróhatóság Eörsi professzor nyomán a magatartás társadalmi szempontból kedvezőtlen értékelése és elítélése azzal együtt, hogy a kártérítési szankcióval a magatartás kedvező irányba befolyásolható. A kártérítési felelősség olyan általános polgári jogi szankció melyben egyesül a jogkövetkezmény megelőző-nevelő és elégtétel adási funkciója is a társadalom védelme érdekében. (1/2008. Polgári jogegységi határozat)

A Ptk. 1:4.§ (1) bekezdése értelmében, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi jogviszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. E magatartási mérce megsértése a felróhatóság. A felróhatóság a felelősségnek az emberi magatartásra és annak befolyásolhatóságára koncentráló olyan mércéjét érti, amely hatékonyan ötvözi a két alapvető felelősségi elvet, a szubjektív és az objektív felelősséget. A felróhatóság nem tisztán az individuális vétkeiségen alapuló fogalom, hanem azáltal, hogy a „szemrehányhatóságot” az objektív, társadalmi elvárhatóság mércéjével méri, bizonyos fokig objektivizálódik. Más az elvárhatóság a laikussal és a szakemberrel, az egyéni vállalkozással és a multinacionális óriásvállalkozással szemben. A

felróhatóság tehát az egyéni gondossági mértékhez igazodó klasszikus vétkességi elvet objektivizálja.<sup>17</sup>

A felelősség alóli mentesülés nem csak a felróhatóság tényleges hiányának a bizonyításától, hanem a bizonyítás sikerétől is függ. A károkozó ugyanis nem akkor mentesül a felelősség alól, ha magatartása nem volt felróható, hanem akkor, ha felróhatóságának hiányát bizonyítani is tudja, vagyis akkor, ha ő lesz a bizonyítás „bajnoka” (Grosschmid). A bizonyítás sikerének kockázata tehát a károkozóra nehezedik, a bizonyítás kudarcát pedig a károkozó viseli.<sup>18</sup>

A felelősség megállapításának további feltétele annak vizsgálata, hogy a károsodáshoz vezető okfolyamatban a károkozó magatartása milyen szerepet játszott. Az *okozati összefüggés* fennálltának bizonyítása tehát a felelősség megállapításának további feltétele.

Az ok-okozati összefüggés fennállásának vizsgálata három fázisból áll. Az első az okok azonosítása, amely során eldől, hogy a bíróság mely előzményeket tekint oknak. A második fázis az okszűrés, amikor a bíróság abban foglal állást, hogy az azonosított okok közül hogy és milyen alapon szűri ki azokat, amelyek a jogi felelősség megállapítása szempontjából szerepet játszhatnak (releváns okok). A harmadik fázisban abban kell döntenet, hogy a bíróság hogyan ítéli meg több, azonosított és számba jövő ok egymáshoz való viszonyát.<sup>19</sup>

Az uralkodó jogi okozatossági elmélet az Eörsi Gyula által kidolgozott és mások által tovább fejlesztett ún. adekvát kauzalitás tana. Eörsi felfogása szerint akkor és annyiban helyes felelőssé tenni a károkozót az általa okozott károkért, ha és amennyiben ő e következményekkel a károkozó magatartás kifejtésének időpontjában számolhatott. Azt is mondhatjuk más megközelítésből, hogy nem áll fenn az ok-okozati összefüggés, ha a következmény abszolút nem várt, előre nem látható, senki sem számít rá. Eörsi ezt az elméletet példával is illusztrálja: az állandó felügyeletre szoruló autista kiskorú gyermek eltávozott az intézetből és elütötte egy autót. A megfelelő felügyelet az eltávozást és így a balesetet is megakadályozhatta volna. (BDT 2011.2393.)<sup>20</sup>

---

<sup>17</sup> Lábady Tamás: A deliktuális felelősség változásáról és ennek a polgári jogi kodifikációra gyakorolt hatásáról. Jura, 2002/1.

<sup>18</sup> Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Vékás Lajos és Gárdos Péter

<sup>19</sup> Blutman László: Okozatosság a jogban, 2011.

<sup>20</sup> Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái, A polgári jogi felelősség, Akadémia Kiadó, Budapest, 1961.



A Ptk. 6:521. §-a vezeti be az okozati összefüggés körében új szabályként az előreláthatósági korlátot. Az előreláthatósági korlátot a jogalkotó mind a szerződésszegésért mind pedig a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség körében egyaránt bevezeti. A Ptk.6:521. §-a szerint nem állapítható meg okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia. A deliktualis felelősség körében tehát az ok-okozati összefüggés egy nevesített szempontjaként szerepel a kár előreláthatósága. A deliktualis felelősségnél az előreláthatóság egy olyan eszköz, amelynek segítségével a bíróság a túlzó kártérítési igényeket el tudja utasítani. Elvágja az előreláthatósági korlát az okozatossági láncolatot azoknál a károknál, amiket a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia. A Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.587/2012/10. számú döntésének indoklásában kifejti, hogy a magatartás és a kár között szerves kapcsolatnak kell fennállnia. Szervesnek pedig akkor tekinthető a kapcsolat, ha a felróható magatartás alapján a kár bekövetkezése, mint eredmény előrelátható, arra az adott magatartás folytán rendszerint számítani kell. Az okozati láncolatba nem ékelődhet olyan lényeges mozzanat, amely az előrelátható folyamatot érdemben megváltoztatja és előre nem látható eredményhez vezet.

### **III. A vétőképtelen személy által okozott károkért való felelősség**

#### **1. A vétőképesség fogalma**

*Ptk. 6:544. § /Felelősség vétőképtelen által okozott kárért/*

*(1) Akinek belátási képessége oly mértékben korlátozott, hogy a károkozással kapcsolatos magatartása következményeit nem képes felmérni, nem felel az általa okozott kárért.*

A deliktualis felelősség általános szabályainak áttekintését követően a dolgozatom témájául választott speciális felelősségi alakzat elemzésekor elsődleges a vétőképtelenség fogalmának tisztázása.

A korábbi Ptk. a vétőképesség, belátási képesség fogalmát nem határozta meg és e két kifejezést szinonimaként is kezelte. A jogalkotó a Ptk. 6:544. § (1) bekezdésében a bírói gyakorlatban kialakult

vétőképesség-fogalomra támaszkodva rögzítette, hogy azt a személyt kell vétőképtelennek tekinteni, aki a „károkozással kapcsolatos magatartása következményeit nem képes felismerni.” A vétőképtelen személy polgári jogi felelőssége nem állapítható meg, kártérítésre pedig általában nem kötelezhető. A belátási képesség vagy vétőképesség tehát azt jelenti, hogy a károkozó a károkozó magatartás kifejtése időpontjában az általa kifejtett konkrét magatartás tekintetében rendelkezik a magatartása várható következményeinek felismeréséhez szükséges belátással, vagyis fel tudja mérni a konkrét károkozó magatartás várható káros következményeit.<sup>21</sup>

Vétőképtelen tehát az a természetes személy, akinek belátási képessége oly mértékben korlátozott, hogy a károkozással kapcsolatos magatartása következményeit nem képes felmérni. A vétőképtelen helyett gondozója felel.

Vétőképés ellenben az a személy, akinek a jogellenes magatartás tanúsításakor megvan a felelősség felismeréséhez szükséges belátása.

A vétőképesség a polgári jogi felelősség önálló tényálláseleme és előfeltétele. A vétőképesség megléte vagy hiánya előkérdése a felróhatóságnak, hiszen ha a károkozó vétőképtelen, magatartásának felróhatósága már nem is vizsgálható, mert a vétőképtelen személy magatartása fogalmilag nem lehet felróható. A vétőképtelen személy nem csak károkozóként nem felel, de vele szemben a Ptk.6:525.§ szerint a felróható közrehatáson, vagy a kárenyhítési kötelezettség felróható megsértésén alapuló kármegosztást sem lehet alkalmazni.<sup>22</sup>

A vétőképesség fogalmától meg kell különböztetnünk a cselekvőképesség fogalmát. Annak ellenére, hogy mind a vétőképesség, mind pedig a cselekvőképesség az adott személy belátási képességének függvénye, a két jogintézmény lényegesen eltér egymástól.

A cselekvőképesség azt jelenti, hogy valaki saját nyilatkozataival jogokat és kötelezettségeket szerezhet, vállalhat, vagyis jogügylet alanya lehet. A vétőképesség ezzel szemben a természetes személy polgári jogi felelősségre vonhatóságának feltétele. A vétőképesség abban is különbözik a

---

<sup>21</sup> Lábady Tamás: A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Komplex, Budapest, 2013.

<sup>22</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac, 2015.

cselekvőképességtől, hogy a vétőképesség esetében nincsenek fokozatok. Nem beszélhetünk vétőképtelenről és korlátozottan vétőképéről, a károkozó az általa tanúsított konkrét magatartást tekintve vagy vétőképés, vagy nem. A cselekvőképesség esetében a törvény a 14. életévét betöltött személy életkorát tekinti olyan életkornak, mely alapján a 14. évet betöltött személy a korlátozott cselekvőképességhez szükséges belátási képességgel rendelkezik. A vétőképesség tekintetében ilyen törvényi korhatár nincsen. Így vétőképésnek minősítheti a bíróság a 14. életévét be nem töltött kiskorút vagy azt a nagykorút, aki a cselekvőképességet akár részlegesen, akár teljesen korlátozó gondnokság alatt áll, amennyiben a magatartása veszélyességének, következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képességgel rendelkezik.

A vétőképességről a bíróságnak a károkozó szellemi és fizikai adottságainak alapulvételével mindig a konkrét esetben kell döntenie. A perben a bíróra hárul annak körültekintő vizsgálata, hogy a károkozó - hangsúlyozottan a károkozás idején - rendelkezett-e belátási képességgel, képes volt-e felfogni magatartásának törvényellenességét és várható káros következményeit.<sup>23</sup>

A vétőképtelenség alapvetően visszavezethető egyrészt az életkorra, másrészt pedig a szellemi állapotra. Vétőképtelenek alapvetően a kiskorúak és a szellemi fogyatékossgal élők lehetnek, illetve bárki, aki bármi okból nem képes magatartásának várható következményeit felismerni. Sz szenvedhet a vétőképtelen időskori demenciában, Alzheimer-korban, lehet pszichiátriai gondozás alatt álló személy és szenvedélybeteg is. Vétőképtelen általában az is, aki alszik, vagy kómában van, vagy például epilepsziás roham érte, előidézheti a vétőképtelen állapotot ittas vagy bódult állapot, magas láz, epileptikus roham, vagy pedig hipnotikus állapot is.<sup>24</sup>

Kiskorú személy esetében sem a Polgári Törvénykönyv, sem pedig más jogszabály nem tartalmaz kifejezett vétőképességi korhatárt. A bírói gyakorlatban a 12. életévet tekintik olyan életkornak, amikor a károkozó már feltehetően fel tudja mérni magatartásának lehetséges következményeit, de ettől felfelé és lefelé is el lehet térni, vagyis előfordulhat, hogy a károkozó még nem töltötte be a 12. életévét, de az adott magatartás tekintetében már vétőképésnek tekinthető és ellenkezőleg is,

---

<sup>23</sup> BDT 2003. 834.

<sup>24</sup> Barzó Tímea-Papp Tekla: Dologi jog-felelősségtan, Civilisztika II., Dialóg Campus kiadó, 2019.

lehet hogy a károkozó 15-16 éves és az adott magatartása tekintetében mégsem tekinthető vétőképesnek, mert nem látta magatartásának káros következményeit.

A fentiekben kifejtett elméleti álláspontot a bírósági gyakorlat is alátámasztja.

A Legfelsőbb Bíróság eseti döntésében felmerült tényállás szerint a károsult a város központja felé haladt kerékpáron, amikor a jobbról betorkolló „elsőbbségadás kötelező” jelzőtáblával ellátott mellékútról kisméretű kerékpárjával elébe hajtott egy 6 éves gyermek. A károsult az összeütközés elkerülése érdekében a kerékpárjáról leugrott, elesett és combnyaktörést szenvedett. A baleset következtében a felperes három hónapon át kórházi ápolás alatt állt, maradandó sérülést szenvedett el. A bírósági eljárásban kérte kárának megtérítését. A bíróság álláspontja szerint az eljárás elsőfokú bíróság nem vizsgálta, hogy az alperesek gyermeke rendelkezett-e a felelősségre vonáshoz szükséges belátási képességgel. A felsőbb bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróságnak e vonatkozásban bizonyítási eljárást kellett pótlólag lefolytatnia. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak tisztázni kellett, hogy a gyermek mióta tud kerékpározni, ismeri-e a közlekedési szabályokat, rendszeresen részt vesz-e a forgalomban, vagy csak a forgalmon kívüli helyen, felügyelet mellett szokott kerékpározni. Alkalmos volt-e a gyermek szellemi és fizikai adottságai mellett arra, hogy részt vegyen a közúti forgalomban. Elsőként tehát a kiskorú gyermek vétőképességének vizsgálata szükséges, ezt követően pedig majd a gondozó felelősségének kérdése merül fel az eljárás során. (BH 1980. 129.)

A Legfelsőbb Bíróság szintén egy közlekedési baleset kapcsán vizsgálta egy 9 éves gyermek vétőképességét. A 9 éves gyermek a közúton kerékpárral közlekedve haladt, karjelzés nélkül kezdte meg a balra kanyarodást és a károsultak a kiskorú hirtelen balra kanyarodásának következtében szenvedtek el személyi- és anyagi kárt is. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a káresemény időpontjában a gyermek vétőképtelen volt, ezért nem vonható felelősségre. A 9 éves gyermektől nem volt elvárható az, hogy a közlekedési szituációban felismerje azt, hogy magatartása milyen károsodás bekövetkezéséhez vezethet. (Legfelsőbb Bíróság Pfv.20.030/2008/4.)

További perbeli esetben a gyermek a délutáni órákban a tanítást követően visszatért az iskolába, ahol a kézilabda pályán társaival focizott. Játék közben felkapaszkodott a kézilabda kapu hálótartó

rúdjára, azon hintázni kezdett, majd a lendülettől előreugrott és a kaput feldöntve súlyos koponya- és egyéb sérülések okán életét veszítette. Jelen esetben annak van jelentősége, hogy az elhalt gyermek képes volt-e annak felismerésére, hogy a kapura való felfüggeszkedése előidézheti a kapu feldőlésével együtt a sérülést. A lefolytatott bizonyítási eljárás során bizonyítást nyert, hogy ahogyan a felügyelő nevelő tudata, úgy az elhalt gyermek tudata sem foghatta át cselekményének káros következményét, így a gyermek vétőképtelennek volt tekinthető.

A 12. életévhez kapcsolódó pusztán viszonyítási pont tehát nem mentesít a károkozó fizikai, szellemi adottságainak, értelmi és egyéb képességeinek vizsgálata alól a konkrét esetben. A kiskorú ezen képességeinek vizsgálata általában gyermekpszichológus szakértői bizonyítás elrendelését indokolja. Ugyanígy a szellemi fogyatékossgal élő károkozó esetén is vizsgálni kell a vétőképességet, mert ugyanúgy, ahogy a kiskorúság sem jelenti feltétlen a vétőképtelenség megállapítását, a szellemi fogyatékossg illetve a mentális zavar sem zárja ki azt, hogy a károkozó az adott tényállás szerinti károkozó magatartásának következményeit fel tudja fogni.

A Fővárosi Ítéltábla a Pf.21.026/2018/4. számú határozatában a károsult személyiségi jogainak megsértése kapcsán az alábbi tényállás vonatkozásában vizsgálta a károkozó belátási képességét: a károsult ingatlana felülről szomszédos volt az l.r. alperes lakásával. A károkozó alperes számos alkalommal a késő esti, éjszakai és hajnali órákban kiabálással, dörömböléssel és csapkodással zavarta a társaság lakóközösségének nyugalma, pihenését. A károsult pihenéshez való jogának és a magánlakás sérthetlenségéhez való személyiségi jogainak sérelme miatt terjesztett elő kártérítési igényt. A károkozó alperes azzal védekezett, hogy depresszióra gyógyszert szed, a gyógyszerre italt is fogyasztott és a gyógyszer és az ital hatására nem tudta mit csinál. Előadta, hogy pánikbetegséggel is küzd, depressziójára változó rendszerességgel gyógyszert szed. A bíróság megállapította a bizonyítási eljárás során, hogy a károkozó alperes belátási képessége a pánikbetegség vagy a depresszió miatt a jogsértések idején nem hiányzott. Figyelemmel arra, hogy a betegségére szedett gyógyszerek és az alkohol együttes fogyasztása, mint a károkozó akaratlagos tevékenysége vezetett a jogsértő cselekmények elkövetéséhez, felelősége a konkrét esetben vizsgált magatartása tekintetében felelőségét mindenképpen megalapozza.

A Győri Ítéltábla a Pf.20.245/2017/3. számú határozatában szintén vizsgálta a károkozó elkövetéskori tudatállapotát. A tényállás szerint mikor a kihallgatás során közölték a károkozóval, hogy három napra bűnügyi őrizetbe veszik kezelhetetlenné vált, hasra vetette magát, fejét a padlóba, az ajtófélfába verte. A felperesi nyomozó próbálta megnyugtatni, önkárosító tevékenységének megakadályozása végett megbilincselni, azonban ez nem sikerült és akaratlagos tevékenységével a károkozó a nyomozó kisujját kifecamította. A károkozó a felelősség alóli mentesülés okán arra hivatkozott, hogy pszichés sokk hatása alatt állt, beszűkült tudatállapota miatt beszámíthatósága hiányzott, erősen korlátozott volt és ennek következtében nem látta előre magatartásának következményeit. Az Ítéltábla megállapította, hogy az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a károkozó alperes beszűkült tudatállapotának a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából lehet jelentősége, azonban az a polgári jogi felelősségét nem zárja ki. Az alperesnek a konkrét helyzetben számolnia kellett azzal, hogy mozdulatai a vele szemben intézkedő felperesnek sérülést okozhatnak, a perbeli esetben tehát a bíróság álláspontja szerint a vétőképtelenség nem állapítható meg.

A Kúria a Pfv.21.706/2018. számon folyamatban volt eljárásában a felelősség megállapítása mellett vizsgálta a három év körüli kiskorú gyermek vetőképességét is. A tényállás szerint az I. rendű felperes gyermeke a II. rendű felperes, aki 2011. július 21-én született. A II. rendű felperes 2014. szeptember 8-tól az alperes által fenntartott óvodába járt, ahol baleset érte, a tornaszerről való leesés közben darabos könyökcsont törést szenvedett, amely miatt műtötték. A felperesek keresetükben az I.r. felperes részére vagyoni kártérítés, továbbá mindkét felperes részére sérelemdíj megfizetésére kérték kötelezni az alperest személyiségi jogaik megsértése miatt. Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletével megállapította, hogy a II. rendű felperest az alperes fenntartásában álló óvodában a baleset következtében ért kárért az alperes kártérítési felelőssége száz százalékban fennáll. A bíróság megállapította, hogy a tornaszer használata az óvoda működési körébe tartozik, így a kárt nem az óvoda működési körén kívül eső, elháríthatatlan ok idézte elő. Az elsőfokú bíróság az éppen csak harmadik életévét betöltő felperest vétőképtelenségnek minősítette, ezért nem értékelte önhibaként a közrehatását sem. Kifejtette, hogy az óvodától elvárható lett volna, hogy két alkalmazott is felügyelje a gyerekeket. A másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot helybenhagyta, egyetértett az elsőfokkal abban, hogy a hároméves gyermek külön bizonyítás nélkül is vétőképtelen, így közrehatása sem

értékelhető. Kiemelte, hogy a gyermek magatartása nem volt elháríthatatlan, elvárható az óvodától a fokozott figyelem, fokozott gondosság. Az óvoda azonban nem állított plusz személyt a tornázó gyermekek mellé és matracot sem tett a tornaszer alá, hogy az esést tompítsa, pedig ez elvárható lett volna. A Kúria a felülvizsgálati eljárásban kifejtette, hogy a hároméves gyermek életkori sajátosságainál fogva vétőképtelen, nem kell hozzá további bizonyítás, nem tudja felmérni a gyermek mi történhet akkor, ha nem tarja be a pedagógus utasításait, továbbá a bizonyítási eljárás során sem történt lényeges eljárási szabálysértés, így a Kúria megállapította, a tornaszer használata nem tekinthető az óvoda működési körén kívül eső, elháríthatatlan oknak a sérülés bekövetkezésében, illetve a gyermek magatartása sem volt elháríthatatlan, hiszen az óvodát fokozott gondosság terheli a kiskorúak felügyeletekor.

## **2. A vétőképtelen személy gondozója**

*Ptk. 6:544. § (2)*

*A vétőképtelen helyett az felel, aki jogszabály alapján a vétőképtelen gondozójának minősül. Gondozó az is, aki a vétőképtelen személy felügyeletét a károkozásakor ellátta.*

A gondozó fogalmát a Ptk. törvényben rögzíti, a korábbi Ptk. a gondozó fogalmát nem határozta meg. A Ptk. fent idézett 6:544. § (2) bekezdése két személyi kört azonosít a vétőképtelen gondozójaként. Egyfelől gondozó az, aki jogszabály alapján a vétőképtelen gondozójának minősül, másfelől pedig gondozó az is, aki a vétőképtelen személy felügyeletét a károkozásakor ténylegesen ellátta. A Ptk. törvényi definíciója azt a jogi kérdést állítja a középpontba, hogy ki az, aki jogszabály alapján minősül a vétőképtelen gondozójának, dolgozatomban elsőként a jogszabály alapján a vétőképtelen gondozójának minősülő személyek körét tekintjük át, majd pedig azon személyek körét, akik gondozóként a vétőképtelen felügyeletét a károkozásakor ténylegesen elláthatják.

## 2.1. A jogszabály alapján vétőképtelen gondozójának minősülő személy (állandó gondozó)

A vétőképtelenség oka jellemzően életkori sajátosság vagy szellemi állapot lehet. Ez a két dolog határozza meg, hogy ki minősülhet jogszabály szerint a vétőképtelen személy gondozójának.

### 2.1.1. Kiskorú személy állandó gondozója

A *szülő* a gyermek gondozására köteles. Nyilvánvalóan mindkét szülő a gyermek gondozójának minősül, még akkor is, ha valamelyikük tartósan vagy csak időszakonként külföldön dolgozik, tartózkodik. A szülői felügyeletet a szülők eltérő rendelkezés hiányában közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt. Ennek ellenére - mivel a gyermek szinte kivétel nélkül, vagy többnyire csak az egyik szülő háztartásában él (kivéve az ún. váltott elhelyezést, amikor a gyermek pl. egy hetet az egyik, majd egy hetet a másik szülő háztartásában tölt) - gyakori, hogy a másik szülő a nevelésben nem kíván, illetve nem tud részt venni. A Ptk. lehetővé teszi azonban azt is, hogy a külön élő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megosszák és megállapodjanak abban is, hogy a szülői felügyeletet csak az egyikük gyakorolja teljeskörűen, kizárólagosan. Ebben az esetben csak a megállapodás szerinti szülő minősül gondozónak.

A Ptk.4:187.§-a szabályozza a *családba fogadás* intézményét. Ebben az esetben a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők vagy a szülői felügyeletet gyakorló szülő kérelmére - a különélő másik szülő meghallgatásával - a gyámhatóság hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket más család átmenetileg befogadja, gondozza, nevelje. A családba fogadó szülőt vagy szülőket a gyámhatóság *gyámul* rendeli. Ebben az esetben a családba fogadó szülő vagy szülők minősülnek gondozónak.

A Ptk.4:169.§-a szerint a bíróság amennyiben a szülők szülői felügyeletének gyakorlása a gyermek érdekét veszélyezteti, a gyermeket másnál is elhelyezheti ha ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri. Ez a *gyermek harmadik személynél való elhelyezése*. Ebben az esetben is e harmadik személy minősül a gyermek gondozójának.



Ha a kiskorú gyermek nem áll szülői felügyelet alatt, akkor *gyámság* alá tartozik. A törvény ez esetben kifejezetten rögzíti is, hogy a gyám a gyermek gondozója.

A Ptk.4:229. §-a szerint a gyerek gyámjául kell rendelni azt a személyt, akinél a gyámhatóság a gyermeket *ideiglenes hatállyal elhelyezte*, illetve akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte. A gyermekvédelmi törvény szerint az ideiglenes elhelyezésre akkor kerül sor, ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy ön maga súlyosan veszélyezteti és emiatt azonnali elhelyezése szükséges. A gyámhatóság ideiglenes hatállyal elhelyezheti a gyermeket különélő szülőnél, más hozzátartozónál illetve más erre alkalmas személynél, illetve nevelőszülőnél, gyermekotthonban, speciális lakásotthonban illetve fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában is.

A gyermekvédelmi törvény a *nevelésbe vétel* jogintézményét is ismeri. A gyermekvédelmi gyám azonban nem minősül a gyermek gondozójának. Ilyen esetben gondozónak az ún. gondozási hely minősül, vagyis a nevelőszülő, a gyermekotthon illetve egyéb bentlakásos intézmény. Jogszabály alapján a gyermek gondozójának minősül szintén a gyermekvédelmi törvény rendelkezései szerint az *ún. átmeneti gondozás* esetén az e feladatot ellátó ún. helyettes szülő és a gyermekek átmeneti otthona is.

### 2.1.2. *Az egyéb okból vétőképtelen személy gondozója*

Amennyiben a vétőképtelenség oka szellemi képesség hiányában, fogyatkozásában keresendő, akár időskori demencia, pszichiátriai betegség, szenvedélybetegség, szellemi fogyatékoság miatt, akkor nem feltétlenül köteles bárki is a vétőképtelen személy gondozását jogszabály alapján ellátni. Abban az esetben tehát, ha a vétőképtelen személyt valamilyen intézmény mégis befogadja és a vétőképtelen személy ott életvitelszerűen tartózkodik, akkor ezek az intézmények jogszabály alapján gondozónak tekintendők. A szociális törvény rendelkezései szerint gondozónak minősül jogszabály alapján az idősek otthona, a pszichiátriai betegek otthona, a szenvedélybetegek otthona, valamint a fogyatékos személyek otthona illetve az ún. lakóotthon. A pszichiátriai beteget befogadó pszichiátriai intézet is gondozónak minősül az egészségügyi törvény szerint.

## 2.2. *A vétőképtelen felügyeletét a károkozáskor ténylegesen ellátó személy*

Gondozónak minősül az is, aki a károkozás időpontjában a vétőképtelen személy felügyeletét ténylegesen ellátta, és bár a jogszabály kifejezetten nem mondja ki, az is, akinek a felügyeletet éppen akkor bármilyen jogcímen el kellett volna látnia. Gyakran egybeesik a felügyeletet ellátó személy azzal a személlyel, aki a vétőképtelent jogszabály alapján gondozza.

Amennyiben a szülő azért nem minősül jogszabály szerint gondozónak, mert adott esetben a bíróság döntése alapján a szülői felügyeleti jogot nem ő gyakorolja a gyermek fellett, akkor ő, mint felügyeletet ténylegesen ellátó személy fog gondozónak minősülni. Ilyen eset áll elő akkor, amikor a különélő szülő a gyermekkel való kapcsolattartási jogával él és a gyermeket magával viszi időlegesen, például hétvégére vagy szünidőben. Gondozónak minősül az a nagyszülő is aki a gyermek felett a tényleges felügyeletet ellátja, ugyanígy a felügyeletet gyakorló szülő élettársa és házastársa is. Felügyeletet ellátó személynek minősülő gondozó továbbá bárki, akire a jogszabály alapján gondozónak minősülő személy a vétőképtelen felügyeletét bízta, akár ingyenesen, akár pedig ellenszolgáltatás fejében. Így például egy másik szülő is, aki szívességből vigyáz a gyermekre és a bébiszitter is.

Felügyeletet ellátó intézmények az óvodák, iskolák, egyéb nevelési, oktatási intézmények is, akik a gyermek felügyeletét ellátják, gondozónak minősül továbbá a szakiskola, a gyógypedagógiai intézmény, a kollégium és a pedagógiai szakszolgálat intézménye is. Ha azonban a felügyeletet ellátó személy munkaviszonyt vagy más foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében köteles a felügyelet ellátására, akkor gondozónak jogi értelemben nem ő, hanem a munkáltató minősül, így a pert a munkáltató ellen kell megindítani.<sup>25</sup>

---

<sup>25</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog , Hvgorac, 2015

### 3. A vétőképtelen személy gondozójának kimentési felelőssége

*Ptk. 6:544. § (3) bekezdése szerint mentesül a gondozó a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a nevelés és a felügyelet ellátásával kapcsolatban felróhatóság nem terheli.*

A vétőképtelen személy nem felel az általa okozott kárért, helyette gondozója tartozik felelősséggel. A gondozó felelősségét mind a prevenció, mind pedig a reparáció indokoltá teszi. A prevenció szempontjából fontos kiemelni, hogy valójában nem a vétőképtelen károkozásáért felel a gondozó, hanem saját mulasztásáért, vagyis mögöttes, de önálló felelősségi alakzatról van szó.<sup>26</sup>

Ha a gondozó úgy járt volna el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, akkor a vétőképtelen személy nem lett volna abban a helyzetben, hogy kárt okozzon. A gondozónak ugyanis módjában áll megelőzni, illetve megakadályozni a vétőképtelen károkozását. A felelősség a mindenkori gondozót így a károk megelőzésére ösztönzi. A reparáció szempontjából pedig azért indokolt a gondozó felelősségre vonása, mert neki jóval nagyobb valószínűséggel van vagyona, mint a vétőképtelen személynek, így nagyobb az esélye annak, hogy a kártérítési igénynek lesz kielégítési alapja, a gondozó saját vagyonából fedezni tudja a megfizetendő kártérítési összeget.<sup>27</sup>

A gondozó felelőssége tehát önálló, nem járulékos, nem más személyért való felelősséget jelent. A gondozó felelőssége sui generis, önálló felelősség, a gondozó saját felróható magatartásáért felel, amely magatartás közvetlen vagy közvetett módon közrehatott a kár bekövetkezésében, illetve ami lehetővé tette a vétőképtelen személy károkozását. Az okozati láncolatban tehát nem a vétőképtelen személy magatartása a releváns ok, hanem a gondozó mulasztásában megnyilvánuló közvetett ok. Mind a jogszabály szerinti gondozó felelősségénél mind pedig a konkrét felügyelet ellátásának kötelezettsége körében eljáró gondozónál azt kell vizsgálni, hogy a felügyelet ellátása érdekében úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ennek bizonyítása a gondozót terheli.

A jogszabály az elvárható magatartás körét a nevelés és felügyelet körére szűkíti. A nevelés egy huzamosabb ideig tanúsított magatartás, illetve mulasztás. A nevelési hibát akkor tekinthetjük

---

<sup>26</sup> Lábady Tamás: Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.

<sup>27</sup> Havasi Péter: Az új Ptk. magyarázata, Kötelmi jog, hvg-orac, Budapest, 2013.

súlyosnak, ha a gyermek magatartása a helytelen nevelés miatt vagy a nevelés elmulasztása miatt a korához és a körülményekhez képest nagymértékben eltér a hasonló korú gyermekek általában szokásosan tanúsított magatartásától. A *felügyelet* a károkozás konkrét időpontjához kapcsolódik. Amennyiben a vétőképtelen személy olyankor okozta a kárt, amikor nem állt konkrét felügyelet alatt akkor azt kell vizsgálni, hogy az adott körülmény igényelt volna felügyeletet, avagy sem, feltéve, hogy az eset körülményei és a felek viszonyai ezt nyilvánvalóan indokoltá teszik.<sup>28</sup>

A vétőképtelen személy gondozójának felróhatóságát a törvényi felelősségi tényállás vélelmezi, ám ez a vélelem megdönthető: a gondozó bizonyíthatja, hogy a nevelés és a felügyelet ellátásával kapcsolatban felróhatóság nem terheli, vagyis e tekintetben úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A vétőképes kiskorú gondozójának felelőssége szintén felróhatósági alapú, ez a felelősség azonban nem vélelmezett, így nem a gondozónak kell kimentenie magát a felelősség alól, hanem ún. direkt bizonyítás érvényesül, vagyis a károsultnak kell bizonyítania a gondozó felróhatóságát, a többi tényállási elemmel együtt.<sup>29</sup>

A felróhatóság más és más magatartást takar a jogszabály által gondozónak tekintett állandó gondozó és a felügyeletet ellátó személy esetében. Az alperesi károkozó személye nem kérdéses, ha az adott tényállás szerint az állandó gondozó és a károkozás időpontjában a felügyeletet ellátó személy ugyanaz. Abban az esetben, ha a kár bekövetkezésében súlyos nevelési hiba, vagy az állandó gondozó más felróható magatartása is közrehatott, akkor adott esetben a másik - a károkozásnál jelen nem levő - gondozó, szülő felelőssége is szóba jöhet. A Győri Ítéltábla a Pf.20.453/2009/5. számú határozatában mindkét vonatkozásban megállapította a szülők felelősségét. A tényállás szerint a kiskorú alperesek a tanulás befejezése után elhatározták, hogy a település egyik dűlőjében található kilátóhoz mennek játszani. Az egyik kiskorú alperes szalonnát akart sütni, de erről az édesanyja lebeszélte és egyben figyelmeztette is a tűzgyújtás veszélyeire. Az alperes az édesanyját arról is tájékoztatta, hogy barátaival a szőlők felé kirándulnak. A kiskorú alperesek a szőlő felé indulva útközben a szalonnasütéshez kerestek alkalmas helyet, amikor a felperes ingatlanán észrevettek egy

---

<sup>28</sup> Böszörményiné dr. Kovács Katalin: A kártérítési jog rendszere, Kártérítési szakjogász képzés, 2021.

<sup>29</sup> Fuglinszky Ádám: A kártérítési jog, hvgorac, 2015.

szalonnasütőt. Bemásztak az épületbe, az épület üres és rendetlen volt szerintük, ezért úgy gondolták, hogy az épületet búvóhelyként használják. A házban található újságokból és fatörmelékből öngyújtóval a szalonnasütőben tüzet gyújtottak, közben „katonásdit” játszottak, egy leesett nádszállal meneteltek le-föl. A nádszálat a tűzbe tartotta az egyik kiskorú alperes, míg a játék közben a kiskorúak észlelték, hogy már a ház teteje is füstöl. Észlelték, hogy a tető is kigyulladt, ekkor hazaszaladtak. A ház a pincerész kivételével leégett. A Győri Ítéltábla megállapította, hogy két alperesi szülő nevelői attitűdje, szülői alkalmassága átlagon felüli, míg a másik két alperesi szülőjét átlagosnak mondható. Megállapította a bíróság, hogy a nevelés során a szülők, gondozók nem fektettek elég hangsúlyt arra, hogy megtanítsák gyermeküknek azt, mit jelent más tulajdonának tiszteletben tartása. Ennél is súlyosabb megítélés alá esik az ítéltábla álláspontja szerint az a tény, hogy a szülők a konkrét esetben felügyeleti kötelezettségüket is megszegték. Nem az kifogásolható velük szemben, hogy a 10-12 éves vidéki gyerekek otthonuktól távol töltötték a szabadidejüket, hanem az, hogy több óras távollétük során egyik szülő sem ellenőrizte, hogy a gyerekek hol vannak és mit csinálnak. Emiatt a szülők kártérítési felelőssége a káresemény miatt fennáll.<sup>30</sup>

Azon gondozó tekintetében, aki a károkozás időpontjában a vétőképtelen személy felügyeletét ellátta, vagy el kellett volna látnia azt kell vizsgálni, hogy a felügyelet ellátása megfelelő volt-e, illetve ha a vétőképtelen személy éppen nem állott felügyelet alatt, akkor indokolt lett volna-e a felügyelete. *A felügyeletet ténylegesen ellátó személy esetében* minden esetben azt kell vizsgálni, hogy a vétőképtelen személy életkorára, magatartására, tulajdonságaira, személyiségére és az adott helyzetre tekintettel felügyelet nélkül lehetett-e hagyni.<sup>31</sup>

Nem állapította meg a bíróság a szülő felelősségét abban az esetben, amikor egy 9 éves kislány otthonról engedély nélkül eltávozva kerékpárjával váratlanul balra kanyarodva közlekedési balesetet okozott. A perbeli esetben az alperesek gondozói minősége nem volt vitatott, a gondozónak kellett azt bizonyítania, hogy a felügyelet ellátása érdekében az adott helyzetben általában elvárható módon járt el. A bíróság megállapította, hogy a szülőt nem terheli felelősség tekintettel arra, hogy a vétőképtelen kiskorú a bejárati ajtó kulcsát titokban emelte el és édesanyja figyelmét kijátszva hagyta el a házat. A 9 éves kiskorú korábban sosem távozott engedély nélkül otthonról, így

---

<sup>30</sup> Győri Ítéltábla Pf.20.453/2009/5.

<sup>31</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac 2015.

édesanyjának nem is kellett ilyesmire számítania, illetve amikor észlelte, hogy a kislány eltűnt, azonnal a keresésére is indult. (Legfelsőbb Bíróság Pfv.20.030/2008/4.)

Megállapította azonban a bíróság a felügyeletet ellátó gondozó felelősségét akkor, amikor a vétőképtelen kiskorú miközben a gondozója az élelmiszerboltban beszélgetett ismerősével a babakocsit maga előtt tolva körületekintés nélkül rohanguált és fellökte, illetve falhoz szorította a bolt vásárlóját, figyelemmel arra, hogy az adott esetben a gondozó felügyeleti kötelességét megszegte, hiszen nem fegyelmezte a körülötte szaladgáló gyermekét, aki fegyelmezetlenségével másnak kárt okozott.

*A jogszabály alapján gondozónak minősülő személy (állandó gondozó) abban az esetben, ha nem ő volt egyúttal a felügyeletet ellátó személy is a károkozás időpontjában csak akkor tartozik felelősséggel, ha súlyos nevelési hibát vétett, és ez a súlyos nevelési hiba a kár bekövetkezésében is közrehatott. A károkozó magatartás ebben az esetben egy folyamatos mulasztást jelent. A károkozó magatartást és a károkozó magatartás és a kár között fennálló okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania, ha ez sikerül, akkor a gondozó még mindig kimentheti magát a felelősség alól arra való hivatkozással, hogy ő maga nem járt el felróhatóan. Ha a súlyos nevelési hiba tényét a károsult bizonyította, nehezen lehet elképzelni olyan élethelyzetet, amikor a gondozó mégis bizonyítani tudja a felróhatóság hiányát. Ebben az esetben a károkozó magatartás és a felróhatóság tehát mint a felelősség két tényálláseleme összeolvadni látszik.*<sup>32</sup>

Az eseti döntés alapjául szolgáló perbeli eset kapcsán a Pécsi Ítéltábla elemzi részletesen a „súlyos nevelési hiba” fogalmát. A perbeli esetben az I.r. alperes (a II. és III.r. alperesek gyermeke) és a IV.r. alperes (az V.-VI.r. alperesek gyermeke) gimnáziumi tanulmányai során került kapcsolatba az I.r. felperessel. Az alperesek számára az I.r. felperes barátsága terhevé vált, ezért az alperesi gyermekek elhatározták, hogy az I.r. felperest megölik. Egy erdő területén levő tó partjára csalták, majd hosszas bántalmazás és fojtogatás után az I.r. felperes eszméletét veszítette és még az életjeleket mutató I.r. felperest végül a derítőtóba is dobták. Az I.r. felperes a bántalmazások következtében életét veszítette, vízbe fulladt. A Pécsi Ítéltábla elvi állásfoglalásában kifejti, hogy a gyermek gondozása

---

<sup>32</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac 2015.

elsődlegesen és döntően a szülő kötelessége. A gondozás azonban nem merül ki a gyermek természetbeni ellátásában, fizikai szükségleteinek kielégítésében, az ehhez szükséges anyagi körülmények és tárgyi feltételek megteremtésében. A gyermek testi- és szellemi fejlődésének biztosítása mellett a szülőnek a kiskorú helyes irányú erkölcsi fejlődéséről is gondoskodnia kell. A szülőnek nevelési kötelezettségi körében a gyermeknek át kell adnia az általános erkölcsi normákat, a gyermek jellemét, értékrendjét és szokásait a társadalom által elfogadott erkölcsi kívánalmakkal összhangban kell alakítania. A kiskorú gyermek egyéniségének alakulására, jellemének fejlődésére a szülőnek, gondozónak igen jelentős befolyása van. A más ember életének szándékos kioltása nem csak a büntetőjog által a legsúlyosabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény, de évezredek óta a társadalom legeggyértelműbb és legerősebb erkölcsi rosszállását kiváltó emberi cselekedet is. Nyilvánvaló, hogy megfelelő nevelés esetén az alperesekben fel sem merülhetett volna bármely konfliktus rendezésének lehetőségeként egy másik ember életének szándékos kioltása. Az alperesi gyermekek cselekményéből arra lehet következtetni, hogy megfelelő erkölcsi nevelés hiányában nem voltak tisztában az emberi élet értékével, sérthetlenségével, a társadalom által elvárt és elismert legalapvetőbb erkölcsi normákkal szemben a brutalitás, a cinizmus és a szenvtelenség épült be a személyiségükbe. Az élet tisztelete abszolút érinthetetlen és sérthetetlen érték, amely az erkölcsi nevelés centrális eleme, a kiskorú gyermekek szocializálódásának, érzelmi intelligenciája kialakulásának központi magja. Ha ez az erkölcsi alapérték és a hozzá kapcsolódó olyan erények, mint az irgalom, a kegyelem, a jóság oly mértékben hiányzik a kiskorúakból, ahogyan ezt a perbeli eset adatai igazolják, akkor a gondozó, a nevelő, a szülő erkölcsi nevelésére vonatkozó kötelezettségzegését bizonyítottan kell tekinteni, az erkölcsi nevelés elmulasztásáért a gondozó tartozik felelősséggel.<sup>33</sup>

### *3.1. Többek közös károkozása*

*Ptk. 6:544. § (4) Több gondozó felelősségére a többek közös károkozására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.*

---

<sup>33</sup> BDT 2010. 2364.

Abban az esetben, amikor a kár bekövetkezéséért több gondozó felelőssége egyaránt megállapítható, a Ptk.6:544.§ (4) bekezdésében szabályozott *többek közös károkozására* vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket kell alkalmazni.

A perbeli esetben a felperes kártérítés megfizetésére kérte kötelezni egyetemlegesen az alpereseket arra hivatkozással, hogy az általa bérelt területen kivágott nádkévéket az alperesek gyermekei felgyújtották és emiatt kára keletkezett. Az elsőfokú bíróság tényként állapította meg, hogy az I-II.r. alperesek gyermeke a káresemény bekövetkezésekor 9 éves, míg a III-IV.r. alperesek gyermeke 5 éves volt, mindketten vétőképtelenek. Az I-II.r. alperesek a konkrét helyzetben a tőlük elvárható felügyeletet, ellenőrzést elmulasztották, amikor nem vették észre, hogy 9 éves gyermekük öngyújtóval játszik, az utcán magnószalagokat gyűjtogat, majd öngyújtóval a kezében a mezőre megy, ahol a felperes nádtárolás céljából bérel területet. A III-IV.r. alperesek a perbeli időpontban az V-VI.r. alperesekre, mint nagyszülőkre bízta 5 éves gyermeküket. Az V-VI.r. alperesek, a nagyszülők unokájuk felügyelete során nem úgy jártak el, ahogy az az adott helyzetben tőlük elvárható lett volna, mivel nem vették észre, hogy a gyermek az udvaron álló autóból kiveszi az öngyújtót, azzal játszik, az I-II.r. alperes gyermekével az utcán közösen magnószalagot gyűjtogat és ő is a mezőre távozik. Figyelemmel arra, hogy mind az I-II.r. alperes, mind pedig az V-VI.r. alperes mint gondozó mulasztása okozati összefüggésben áll a károkozással, a bíróság a gondozók egyetemleges felelősségét állapította meg és mint közös károkozókat kötelezte egyetemlegesen a felperes kárának megtérítésére.<sup>34</sup>

Abban az esetben is a többek közös károkozására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket kell alkalmazni, amikor a felügyeletet a károkozás időpontjában nem az állandó gondozó látta el, hanem valaki más. Ha a károkozás a konkrét esetben súlyos nevelési hibára is visszavezethető, akkor a felügyeletet ellátó gondozó és az állandó gondozó felelőssége is megállapítható egyetemlegesen.

A Legfelsőbb bíróság állásfoglalása szerint a károkozók egyetemleges marasztalására akkor is sor kerülhet, ha kártérítési felelősségük nem azonos felelősségi alakzat alapján állapítható meg.

---

<sup>34</sup> Legfelsőbb Bíróság, Pfv.20.482/2008/7.



A Kalocsai Járásbíróság az 5.P.20.259/2009/59. számú ítéletében egy iskolai baleset kapcsán állapította meg az alperesek egyetemleges, azonban jogalapjában eltérő felelősségét. A perben feltárt tényállás szerint a felperes és az I.r. alperes tanulók voltak és iskolai barátok. A per II. és III.r. alperesei az I.r. alperesi gyermek szülei, míg az V.r. alperes a tanulók oktatási intézménye, iskolája. A felperes 6. osztályos, míg az alperes 8. osztályos tanulók. A gyermekek a tanítási idő után nem hagyták el az iskolát, ugyanis a felperes az ebédidőt várta, míg az I.r. alperes csöngető volt az iskolában, így mindketten ott maradtak a tanítási óra után. A felperes és az I.r. alperes az iskola sportpályájára mentek focizni. Az egyik focikapuban a felperes állt, akihez odalépett az I.r. alperes oly módon, hogy egyik kezében a focilabdát fogta, míg a másikban egy 3-4 cm pengehosszúságú bicskát. A felperes megpróbált elugrani a bicska elől, miközben az I.r. alperes jobb kezét előrelendítve a felperes jobb kezét csuklótájékon megvágta, ezzel vérző sérülést okozva neki. A sérülés következtében a felperes maradandó károsodást szenvedett, jobb hüvelykujjának mozgás beszűkülése miatt 20%-os mértékű munkaképesség csökkenése volt bizonyítható. Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az I-III.r. és az V.r. alpereseket egyetemlegesen 500.000,-Ft tőkekövetelés és annak kamatai megfizetésére. Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában megállapította, hogy az I.r. alperesi tanuló vétőképes, belátási képességgel rendelkezik. Az I.r. alperes vonatkozásában a bíróság kifejtette, hogy a kés használata már kisgyermekkorban alapismeret, így a 6. osztályos tanulónak is tisztában kellett lennie azzal, hogy a késsel való hadonászás más testi épségében sérthet. Az alperes életkorában már fel kellett, hogy ismerje magatartásának veszélyességét, emiatt vétőképesége és felelőssége egyértelműen megállapítható. A szülők vonatkozásában az egységes ítélkezési gyakorlatra figyelemmel rámutatott a bíróság arra, hogy a szülők felügyeleti kötelezettségüket elmulasztották akkor, amikor nem ellenőrizték gyermekük iskolai felszerelését amikor az többedik alkalommal is bicskát vitt az iskolába megszegve ezzel az iskola általuk is ismert házirendjét. A szülők nevelési kötelezettségük elmulasztása abban állapítható meg, hogy nem tanították meg gyermeküket arra, hogy az éles bicska használata milyen súlyos károsodást okozhat másnak. A felperes és az I.r. alperes az V.r. alperesi oktatási intézmény tanulói voltak, és a káresemény is igaz hogy tanítási órán kívül, de az iskolában következett be, a tanulók jogviszonyával összefüggésben. A bíróság a közoktatási törvényben foglalt speciális felelősségi szabály alkalmazásával állapította meg az iskola objektív kártérítési felelősségét. Kifejtette a bíróság, hogy az I.r. alperes tanulói jogviszonya alapján jogszerűen tartózkodott az iskolában, az iskola pedagógusa

a felügyeleti kötelezettségének nem tett eleget akkor, amikor a tanítási órán kívül nem ellenőrizte a gyermekek magatartását és a kár ezen felügyeleti kötelezettség elmulasztása miatt következett be, emiatt az iskola az őt terhelő objektív kárfelelősség alól nem mentesülhetett. A Bács-Kiskun Megyei Bíróság az elsőfokú bíróság alpereseket egyetemesen marasztaló határozatát helybenhagyta, csak az összecszerűség tekintetében változtatta azt meg.

### 3.2. *A nevelési-oktatási intézmény speciális felelőssége*

Az iskola, óvoda nem feltétlenül a Ptk.6:544.§-a alapján felel az egyik gyermek által a másik gyermeknek okozott kárért, hanem amennyiben a kár tanulói jogviszonnal, óvodai elhelyezéssel okozati összefüggésben következik be, úgy az intézmény objektív felelőssége állapítható meg a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 59.§ (3) bekezdése alapján, kivéve, ha az intézmény bizonyítja, hogy a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok, így többek között a károsult elháríthatatlan magatartása idézte elő. Az iskola felelőssége tehát a tanulói jogviszonnal összefüggésben okozott kárért objektív.

A BH 1996.148. számú eseti döntés értelmezte a működési körön kívül eső elháríthatatlan ok fogalmát és leszögezte, hogy a mentesülés vonatkozásában működési körön kívül eső elháríthatatlan ok nem volt megállapítható. A tényállás szerint a tanulók az iskolában szabadidős program keretében úgy pingpongoztak, hogy a tanulóasztalokat összetolták, a játékot pedig közvetlen közelről, az asztalokon ülve figyelték. Az egyik gyermek kezéből az ütő a közelben ülő, a játékot figyelő másik gyermek fejének vágódott, aminek következményeképpen a 13 éves gyermek jobb fülére elveszítette a hallását. A végleges halláskárosodás miatt kérte nem vagyoni kárának megfizetésére kötelezni a felperes az iskola fenntartóját. Mivel a felperest az iskolai tanulmányai folytatásával összefüggésben érte kár a bíróság megállapította, hogy az iskola a speciális törvényi rendelkezés alapján tartozik objektív felelősséggel, nem pedig az általános felelősségi tényállás alapján, tehát az iskola a gyermek káráért vétkességétől függetlenül felel. Az iskola mentesüléséhez azt kellett volna hogy bizonyítsa, hogy a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Az iskola ilyen működési körén kívül eső elháríthatatlan okot nem tudott felhozni, így felelőssége megállapítható volt.

Szintén a speciális felelősségi szabályok alapján felelt az az oktatási intézmény, ami kirándulásra vitte tanulóit az Északi-tengerhez Németországba, egy szigetre. A gyermekek és a pedagógusok megérkezésekor egy dán pedagógus kifejezetten tájékoztatta az oda nyaralni érkezőket az Északi-tengerben való fürdőzés szabályairól és veszélyeiről. Tájékoztatta így őket arról, hogy itt erősebb a hullámozás, a tenger hamar mélyül, veszélyesek az áramlatok a víz alatt. Kifejezetten felhívta a figyelmet arra is, hogy a parttól csak néhány méterre szabad eltávolodni, a tengervíz mindezek miatt úszásra nem alkalmas. Két diák azonban a kijelölt fürdőhelynél messzebbre úszott, elsodródott a parttól és megfulladt. A bíróság megállapította az iskola felelősségét, mert a kísérő tanárok nem figyelték folyamatosan a fürdőző gyermekeket, pedig ha ezt megteszik, a baleset elkerülhető lett volna. A többi diák hívta fel a tanárok figyelmét arra, hogy a két diák már messze eltávolodott a parttól. A tanároknak számítani kellett volna arra, hogy a gyerekek közül lesznek olyanok, akik a kifejezett felhívás ellenére megszegik majd a szabályokat. Hibáztak tehát a tanárok, a kár a tanulói jogviszonnyal összefüggésben merült fel, emiatt tehát az iskola felelőssége egyértelműen megállapítható volt.<sup>35</sup>

A bíróság egy iskolai baleset vonatkozásában leszögezte továbbá azt is, hogy az iskola speciális, objektív felelőssége a gyermek iskolába érkezésétől egészen az onnan való távozásáig fennáll, semmiképpen sem korlátozódik csupán a tanítási órákra. A perbeli esetben a gyermekek az iskola udvarán játszottak szünetben, ahol a károsult gyermek a társa magasra tartott térdének nekiszaladva hasi tájékon szerzett sérülést, mely sérülés, hasi rúgás következtében megrepedt a lépe, amit el kellett távolítani. Az oktatási intézmény tehát helytállni tartozik az óráközi szünetekben bekövetkezett balesetért is, mert a gyermek akkor is tanulói jogviszonya alapján tartózkodik az iskolában. Általános jogelv, hogy a tanulói jogviszony vonatkozásában a speciális szabály megelőzi az általánost, ezért ha az iskola kártérítési felelőssége a speciális, objektív felelősség szabályai alapján megállapítható, úgy mellőzni kell az általános, vétkességi elven alapuló, gondozói felelősség feltételei fennállásának vizsgálatát. (BDT 2002.677.)

---

<sup>35</sup> BDT 2003.855.

#### IV.A vétőképtelen személy méltányossági alapú kártérítése

*Ptk.6:545. §/ Kártérítés méltányosság alapján/*

*Ha a károkozónak nincs gondozója, vagy a gondozó felelősségét nem lehet megállapítani, kivételesen a vétőképtelen károkozót is kötelezni lehet a kár részben vagy egészben való megtérítésére, feltéve, hogy az eset körülményei és a felek vagyoni viszonyai ezt nyilvánvalóan indokoltá teszik.*

A jelenleg hatályos Ptk. továbbra is fenntartotta a méltányosságon alapuló kártérítés jogintézményét azzal, hogy hangsúlyozza annak kivételes lehetőségét. Ennek indoka az, hogy előfordulhat olyan eset, amikor indokolt lehet a károsult érdekében a vétőképtelen személy marasztalása.

A méltányosság alkalmazásának kettős feltétele van: az egyik feltétele az, hogy a vétőképtelen személynek egyáltalán nincsen gondozója, vagy van gondozója, de a felelőssége nem állapítható meg, a másik feltétele pedig az, hogy a felek vagyoni helyzete és az eset egyéb körülményei indokolják a méltányosság alkalmazását.

Abban az esetben, ha a vétőképtelen személynek nincsen gondozója, vagy a gondozó felelőssége nem állapítható meg, ezen jogszabályi rendelkezés hiányában a kárt a károsultnak kellene viselnie. A méltányosság alkalmazásával azonban helye lehet a kártérítésnek amennyiben a bíróság a felek anyagi helyzetét és az eset körülményeit mérlegelve így dönt. Ennek indoka az, hogy a károsult ne legyen kénytelen egy esetlegesen jelentős mértékű kárt viselni akkor, amikor a másik oldalon, a károkozó vétőképtelen oldalán jelentős anyagi teherviselés tapasztalható. Alkalmazható tehát a méltányossági kártérítés, hogyha a vétőképtelen személynek jelentős vagyona van, lehet az jelentős ingó- vagy ingatlan vagyon, vagy pedig rendszeres jövedelem is. A károsult oldalán azonban ez esetben nehéz anyagi körülmények állapíthatók meg, adott esetben a károsult vagyontalan személy, így reá nézve súlyosan méltánytalan helyzetet eredményezne az, ha kártérítést egyáltalán nem kapna.

Wellmann szerint itt nem felelősségi, hanem kártelepítési szabályról van szó, amelyet kizárólag reparációs szempontok indokolnak. A reparáció alapja azonban itt nem a felelősség, hanem a

méltányosság, ezért nem a vétőképtelen kártérítésre kötelezéséről, hanem sokkal inkább kárviselésre kötelezésről van szó.

A károsult felróható közrehatását, a kárenyhítési kötelezettség megszegését azonban ennek ellenére a kármegosztásnál amennyiben indokolt, értékelni kell.

## V. A vétőképtelen károkozó önhibája (actio libera in causa)

*Ptk.6:546.§ /Önhiba/*

*A vétőképtelen károkozó belátási képességének hiányára vagy fogyatékoságára nem hivatkozhat, ha ezt az állapotát felróhatóan maga idézte elő.*

A belátási képesség hiánya vagy fogyatékosága nem csak kiskorú vagy szellemi fogyatékosággal élő személyek esetén lehetséges, hanem azt tudatmódosult állapot is előidézheti. Tudatmódosult állapot előállhat ittasság, kábítószeres, gyógyszer fogyasztása hatására is. Abban az esetben, ha a károkozó ezt az állapotot felróhatóan maga idézte elő, arra a felelősség alóli mentesülése érdekében nem hivatkozhat. A vétőképtelenség felróható előidézését nevezi a jogirodalom actio libera in causa-nak.

A Ptk.6:546. §-ában megfogalmazott ún. önhiba jogintézménye összhangban van a polgári jog azon általános alapelvével, mely szerint a polgári jogi jogviszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben elvárható, felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. (Ptk.1:4.§ (1)-(2)) Ezekben az esetekben tehát a kár releváns oka az egyébként vétőképes személynek az a magatartása, amellyel magát vétőképtelen állapotba hozza, vagyis a belátási képesség csökkenését vagy hiányát felróhatóan maga idézi elő.<sup>36</sup>

A vétőképtelen állapot előidézése csak akkor lehet felróható, ha az érintett személy nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, emiatt ha nem tudott és nem is kellett tudnia arról, hogy az adott cselekvés belátási képessége teljes vagy időleges elvesztéséhez vagy hiányosságához vezethet, akkor felelőssége vétőképes hiányában nem állapítható meg. Így nem lehet felróható a

---

<sup>36</sup> Varga Nelli: A vétőképtelen személy károkozásáért való felelősség, Debreceni Jogi Műhely, 2015.

károkozónak a vétőképtelenség előidézése, ha a károkozót például kényszerítették a vétőképtelenséget előidéző anyag vagy alkohol fogyasztására, vagy pedig úgy csempészték alkoholt az italába, hogy arról nem tudott.<sup>37</sup>

Felmerül a kérdés, hogy hogyan minősül a károkozó magatartása abban az esetben, ha a károkozó italozó életmódjával, tehát folyamatos italozásával tette magát tönkre, vált alkoholistává vagy kábítószerfüggővé. Ebben az esetben a károkozó az élete során hozott folyamatosan olyan döntéseket, minek következtében vált alkoholistává, vagy drogfüggővé. Havasi hangsúlyozza, hogy a Ptk.6:546.§-a akkor alkalmazható, ha a károkozó egyébként vétőképes. Ha tehát a károkozó alkoholbetegsége, vagy drogfüggősége miatt már vétőképtelen, akkor a 6:544.§ alapján gondozója felelősségét kell vizsgálni, és mivel vétőképtelen, így ő maga felelősségre nem vonható. Az alkoholbeteg illetve drogfüggő személyek esetén sem feltétlenül folyamatos a vétőképtelenség állapota, ami a kérdés konkrét esetben való eldöntését jelentősen megnehezíti. A vétőképesség meglétét illetve annak hiányát a fenti szempontokra figyelemmel mindig az adott esetben kell vizsgálni.

Az ittas vagy bódult állapotban elkövetett bűncselekményekért való felelősségről hozott *III. számú BED* ad iránymutatást a joggyakorlat számára a vétőképesség vizsgálatához. A *III. számú BED* szerint megkülönböztetünk fogalmilag patológiás részegséget illetve az ún. közönséges, idült alkoholizmust. A patológiás részegség esetén a vétőképtelenség felróható előidézése (*actio libera in causa*) nem állapítható meg, míg a közönséges alkoholizmus önmagában nem tekinthető az elmeműködés olyan zavarának, amely a felelősséget kizárná, az idült alkoholista beszámítási képességének korlátozottsága nem feltétlen.<sup>38</sup>

Az iránymutatásul szolgáló *III. számú BED* szerint „az ilyen elkövető nem mindig szenved elmebetegségben, bár többnyire rendellenes személyiségű. A személyiség fejlődésének zavara (pszichopátia) általában nem zárja ki a beszámítást akkor sem, ha iszákossággal szövődik. Ez az állapot azonban esetleg a személyiség olyan fokú degradációjával járhat, amely már egyenértékű az elmebetegséggel és ez okból korlátozhatja vagy zárhatja ki a beszámítási képességet.”

---

<sup>37</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac, 2015.

<sup>38</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac, 2015.

A közönséges ittassággal szemben a kóros részegség akkor állapítható meg, ha az alkoholfogyasztó alkoholtűrő képessége a veleszületett vagy szerzett károsodásnak, illetve - akár ideiglenes - diszpozíciójának következtében megváltozott. A tűrőképesség mennyiségi elváltozását rendszerint az jelzi, hogy viszonylag kis mennyiségű alkoholfogyasztás előzte meg a részegséget.

Kitér továbbá az iránymutatásul szolgáló elvi döntés arra is, hogy „a teljesen kifejlődött patológiás részegség alakzata és a típusos részegség között átmeneti esetek is léteznek. Ezek lényegesen különböznek a típusos részegségtől, ugyanakkor azonban téves lenne az ilyen jellegű állapotot is beszámítást kizáró részegségnek tekinteni. Az átmeneti alakzat elhatárolása a részegség egyes alakzataitól bonyolult feladat, mert egyes tünetei olyanok, hogy nehezen határolhatóak el a közönséges ittasságnál is fellépő jelenségektől.”

Az iránymutatást is figyelembevéve a polgári jogi felelősség megállapítása szempontjából mindenképpen indokolt az eljárás során szakértő kirendelése. Szakértői feladat annak megállapítása, hogy a károkozás időpontjára is kiterjedő vétőképtelenséget előidéző kóros részegségről van szó, avagy az idült alkoholizmusnak olyan formájáról, amely tudatzavarral járó elmebetegséget még nem idézett elő és így a károkozó kártérítési felelőssége tekintettel arra, hogy saját magát hozta felrhatóan vétőképtelen állapotba, megállapítható. A bíróságnak figyelemmel kell lennie arra is, hogy a polgári jogi felelősség elsődleges célja a reparáció, a károk megtérülése és így a III. számú BED csak iránymutató szerepet játszhat a döntés meghozatalakor, de mivel a polgári bíróság nem a bűnösség megállapításáról és a büntetésről dönt, hanem a felelősség fennállásáról vagy a felelősség alóli mentesülésről, így a bíróság formálisan sincs kötve annak tartalmához.<sup>39</sup>

Az önhibájából vétőképtelen személy csak akkor felel tehát a károkozásért, ha vétőképes állapotában is megállapítható lenne a felelőssége. Így ha egy születésnap partin ittas állapotban levő orvos újraéleszti a partin összeeső vendéget és az újraélesztés során a vendég bordatörést szenved, de életben marad, az orvos csak azért nem vonható felelősségre a bordatörés miatt, mert felrhatóan lerészegedett állapotban élesztette újra a beteget. Vizsgálni kell tehát mindig azt, hogy amennyiben a károkozó józanul fejtette volna ki ugyanazt a magatartást, akkor a felrhatóasága megállapítható

---

<sup>39</sup> Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac, 2015.

lenne-e. Tehát pusztán azért, mert ittasan okozta a bordatörést, még nem lesz az orvos felelősségre vonható.<sup>40</sup>

Megállapíthatjuk tehát, hogy a Ptk.6:546.§-a esetében vizsgálni kell azt mindenképpen, hogy az adott magatartás vétőképes állapotban felróható lett volna-e avagy sem, mivel a tárgyalt Ptk.-beli szakasz nem az ittasságot szankcionálja, hanem a felelősséget vizsgálja. Tehát hogyha ugyanezért a magatartásért más vétőképes személy sem lenne felelősségre vonható, akkor az adott magatartásért a vétőképtelen állapotban levő személy sem tartozik felelősséggel. Fuglinszky Ádám példájával élve nem állapítható meg a felelőssége annak a károkozónak sem, aki ittasan futott a parkban, ahol egy idős hölgy a bokrok közül hirtelen kilépett elé és fellökte őt. Ha egy vétőképes állapotban levő józan személy járt volna el ugyanígy, feltehetőleg ugyanígy zajlik az esemény, hogy az idős hölgy megsérül, emiatt azt mondhatjuk, hogy a károkozó a káreseményt elkerülni nem tudta, az adott helyzetben általában elvárhatóan járt el, vagyis a károkozásért felelősség nem állapítható meg pusztán azért, mert ittas volt.

A fenti szempontokra figyelemmel a bíróságnak mindig az adott tényállás szerinti körülményeket kell vizsgálni a vétőképtelen állapot vonatkozásában, a bizonyítás elsődleges eszközének a szakértő kirendelése mutatkozik.

## **VI.A vétőképes kiskorú gondozójának a károkozóval egyetemleges felelőssége**

*Ptk.6:547.§ /Felelősség vétőképes kiskorú károkozásáért/*

*Ha a kárt olyan vétőképes kiskorú okozta, akinek van felügyeletre köteles gondozója, és a károsult bizonyítja, hogy a gondozó kötelességét felróhatóan megszegte, a gondozó az okozott kárért a károkozóval egyetemlegesen felelős.*

---

<sup>40</sup> Barzó Tímea-Papp Tekla: Dologi jog-Felelősségtan, Civilisztika II. Dialóg Campus Kiadó, 2019.



A gyermeknek életkora előrehaladtával egyre kevésbé van szüksége a szülő felügyeletére. A fizikai, a tényleges felügyeletre egyre ritkábban van szüksége, ezt a fizikai felügyeletet fokozatosan átveszi egy folyamatos tanácsadás, segítségnyújtás. Erre tekintettel indokolt az, hogy a gyermek életkorának előrehaladtával csökkenjen a gondozó felelőssége a kiskorú gyermek által okozott károkért. A vétőképes kiskorú gyermek felelőssége megállapításának már nincsen akadálya, ez azonban nem jelenti azt, hogy a vétőképes kiskorú ugyanolyan fokú belátási képességgel rendelkezik, mint egy teljesen cselekvőképes felnőtt ember. Elérkezik a gyermek életének egy olyan időszakába, amikor már többé kevésbé önálló, de még hatnak rá a gondozó nevelési elvei és tanácsai. A reparációs funkció is megkívánja ugyanakkor azt, hogy abban az esetben, hogyha a vétőképes kiskorú nem rendelkezik vagyonnal és eltartásáról a szülei gondoskodnak, akkor a szülők fizessék meg az esetleges kártérítési összeget. Erre figyelemmel ad lehetőséget a törvény a vétőképes kiskorú és a gondozója egyetemleges felelősségének megállapítására. Az egyetemleges felelősség megállapításának feltételei a következők:

- megállapítható a kárt okozó kiskorú vétőképessége,
- a kiskorúnak van felügyeletre köteles gondozója,
- megállapítható a vétőképes kiskorú felelőssége,
- a károsult bizonyítja, hogy a vétőképes kiskorú gondozója a kötelezettségét felróhatóan megszegte.<sup>41</sup>

A Ptk.2:10. § szerint kiskorú az, aki a 18. életévét még nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik.

Feltétele továbbá a felelősség megállapításának, hogy a kiskorúnak legyen felügyeletre köteles gondozója. Ez a felügyeleti kötelezettség alapulhat jogszabályon (szülői felügyeleti jog), hatósági határozaton (gyámrendelés vagy szülői felügyeleti jog gyakorlásáról rendelkező bírósági határozat),

---

<sup>41</sup> Barzó Tímea-Papp Tekla: Dologi jog-Felelősségtan, Civilisztika II., Dialóg Campus Kiadó, 2019.

vagy pedig szerződésen (gyermekfelügyelet iskolai táboroztatáskor, bábizitter szolgáltatás, rokoni, baráti segítség a gyermekfelügyeletben) is.

A felelősség megállapításánál fontos kiemelni azt, hogy a Ptk.6:547.§-a alkalmazásakor itt a károsultnak kell bizonyítania, hogy a gondozó a kötelezettségét felróhatóan megszegte. Ebben az esetben a gondozó felróhatóságát vélelmező szabállyal szemben ún. direkt bizonyítás érvényesül, a bizonyítás sikertelenségéből eredő hátrányt a károsultnak kell viselnie. A felelősség megállapításánál itt is azt kell vizsgálni, hogy a gondozó a felügyeleti kötelezettség ellátása során megszegte-e a kötelezettségét, a felügyelet körében terheli-e mulasztás.

A bírósági gyakorlat az utóbbi évtizedben kimunkálta, hogy a szülő kötelessége az, hogy a kiskorú gyermeke magatartását, életvitelét ellenőrizze, irányítsa és tegyen meg mindent a gyermek jellemének, szellemi képességének és tulajdonságainak alakítása érdekében. Ennek a kötelezettségnek az elmulasztása alapozza meg az egyetemleges felelősséget.

A Pécsi Ítéletábrázoló kép megállapította a felügyeletre köteles gondozó felelősségét a vétőképes kiskorúval egyetemlegesen abban a perbeli esetben, amikor a vétőképes kiskorú gyermek számítógépen terjesztett egy meztelen női alakot ábrázoló képet, azt állítva, hogy a képen az iskolai pedagógus, a gyermeke tanárnője látható. A gyermek gondozója, a szülő maga is személyiségi jogi jogsértést követett el akkor, amikor ezt a női alakot az országos média részére is hozzáférhetővé tette. A bíróság a BDT 2011.2549. számú állásfoglalásában megállapította, hogy súlyos nevelési hiba - ezért a szülő a vétőképes kiskorú gyermekével egyetemleges felelősséggel tartozik - ha a szülő a gyermeket ért iskolai sérelem elhárítása érdekében a gyermeke által számítógépen terjesztett meztelen női alakot ábrázoló képet az országos média részére hozzáférhetővé teszi, azt állítva, hogy a képen a gyermek iskolai tanárnője látható. A gyermek és a szülő egyetemleges felelőssége akkor is megáll, ha a képet abban a hiszemben terjesztették, hogy az valóban a tanárnőt ábrázolja, és nem tudták, hogy a kép fotómontázzsal készített hamisítvány. Mindezek alapján tehát megállapította a bíróság, hogy az alperesi szülő terhére róható az, hogy a gyermekét ért sérelem elhárításának módjával a szülő a felperes személyiségi jogait súlyosan sértő módot választott. Ezzel elindítója volt annak a folyamatnak, amely a pedagógus jó hírnevének és emberi méltóságának az egész ország nyilvánossága előtti súlyos megsértéséhez vezetett.

Mindebből következik az is, hogy nem csak a szülő magatartása volt felróható és sértette a tanár személyiségi jogait, hanem megállapítható az is, hogy súlyos nevelési hibaként értékelhető az, hogy a szülő a gyermeke vonatkozásában is elmulasztotta erkölcsi nevelési feladatát.<sup>42</sup>

## VII. Zárógondolat

A kártérítési jogi szabályok gyakorlatban való alkalmazásakor arra keressük a választ, hol van az a határ, aminek átlépésekor a másnak okozott hátrány megtérítése már indokolt, hol húzódik a megengedett magatartás határa. A kártérítés célja egyfelől a károsult vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés teljes kompenzálása, másfelől pedig a jogrendszer eszközeivel jelezni kell azt is, hogy az adott károkozó magatartás negatív társadalmi megítélésére, vagyoni következményeire minden esetben számítani kell hasonló esetben a jövőbeni károkozóknak.

A kártérítési szabályok tükrözik az adott társadalom értékrendjét, az minősül kárnak, amit a társadalom tagjai értékvesztésnek tekintenek. A változó életviszonyok között szülőként komoly hangsúlyt kell fektetni a gyermekek erkölcsi nevelésére, jellemének formálására, a morális értékek átadására és tiszteletére, jogalkalmazóként pedig a kellően rugalmas jogszabályi rendelkezések között megtalálni azt a határt, mikor a károkozó az alkalmazott kártérítést még elfogadhatónak tekinti, a sérelmet szenvedett károsult pedig indokolt kárának megtérítésére alappal számíthat.

---

<sup>42</sup> BDT 2011.2549.

### Felhasznált irodalom jegyzéke:

- A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal: Vékás Lajos-Gárdos Péter, Complex Kiadó Budapest, 2013
- Wellmann György: Az új Ptk magyarázata, Kötelmi jog, Hvgorac, 2013
- Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, Hvgorac, 2015
- Lábady Tamás: A magyar magánjog általános része, Dialóg Campus Kiadó, 1998
- Barzó Tímea - Papp Tekla: Dologi jog-Felelősségtan, Civilisztika II., Dialóg Campus Kiadó, 2019
- Varga Nelli: A vétőképtelen személy károkozásáért való felelősség, Debreceni Jogi Műhely, 2015
- Beke József, Csehi Zoltán: Kötelmi jog, 2014
- Lábady Tamás: A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk-ban, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2014
- Menyhárd Attila: Kártérítés, prevenció és jogalap nélküli gazdagodás, Pázmány Press, 2014.
- Szalai Ákos: A deliktuális felelősség preventív hatása és a bizonyítási teher, Állam- és jogtudomány, 2013/1-2.

**Felhasznált jogszabályok jegyzéke:**

- 1959. évi IV. törvény (régis Ptk.) a Polgári törvénykönyvről, valamint a hozzá kapcsolódó Complex Jogtár Kommentár
- 2013. évi V. törvény (Ptk.) a Polgári törvénykönyvről, valamint a hozzá kapcsolódó Complex Jogtár Kommentár